Զ· ՏԱՐԻ 1527 ԹԻՒ ՀԱՅՑ 4381 ԱՄՍՅ 28 ՇԱԲԱԹ 4 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1889 (Ն· Տ·) 16 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1889 15 ՃԷՄԱԶԻՒԼ ԱԽԸՐ 1306

20 ՓԱՐԱ.

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՈՐ ԵՒ ԻՑԷ ԳՐՈՒԹԻՒՆ ՊԷՏՔ Է ՈՒՂՂԵԼ
ԱՌ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԱՐԵՒԵԼՔ ՕՐԱԳՐԻ
Ղալաթիա, Նորատունկեան-խան

درعلیه‌ده غلطه‌ده نورادونکیان خانده آره‌وولك
غزته‌سی اداره‌سنه

Direction du journal AREVELK
Noradounghian Han, Galata
CONSTANTINOPLE

ԱՐԵՒԵԼՔ
ՕՐԱԳԻՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ

20 ՓԱՐԱ.

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Կ· Պոլսոյ	Համար	Տարեկան	կանխիկ վճարած	160
»	»	Վեցամսեայ	»	80
»	»	Եռամսեայ	»	40
Գաւառաց	»	Տարեկան	»	200
»	»	Վեցամսեայ	»	100
Օտար երկիրներէ	տարեկան	Ֆրանք		56
»	»	վեցամսեայ	»	28

Դուրս զրկուած լրագրաց համար ծախքը Տնօրէնութեան վրայ է
Խմբագրութեան զրկուած Նամակ կամ գրութիւն ետ չդարձուիր։

Les annonces sont reçues
AUX BUREAUX DU JOURNAL

Կ· ՊՈԼԻՍ, 4 ՓԵՏՐՈՒԱՐ, 1889

ԱԶԳԱՅԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՍՂԵՐԴԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ

Մեր երեկուան թուով հրատարակեցինք Երզնկայէ նամակ մը, որոյ վրայ Ազգ· Վարչութեան ուշադրութիւնը կը հրաւիրենք։ Սղերդի Առաջնորդութիւնը Բաղէշի Առաջնորդութեան հետ ի մի ձուլել որոշուած է, և թղթակիցն այս որոշման անպատեհութիւնները ցոյց կուտայ։ Սղերդի և յարակից գաւառակաց մէջ Հայոց թիւը կը հաշուի 10,000 տուն, որոց բարոյական և կրթական խնամքն յանձնուած է Սղերդի Առաջնորդին։ Թող թէ ուրիշ ո՛ և է թեմի մէջ ազգայնոց այսպիսի բազմութիւն մը կը բաւէ ուրոյն Առաջնորդ մը պահելու, Սղերդի Հայք մասնաւոր կերպով մ'ալ հոգածութեան արժանի են։ Անոնք ո՛չ ազգային լեզուի տեղեակ են, ո՛չ պետական տիրող լեզուին· կը խօսին արաբերէն, քրդերէն և այս և ուրիշ բարբառներով խառն աղաւաղեալ անհասկնալի հայերէն մը։ Բաց ի կրօնքէ և կրօնային աւանդութիւններէ, արաբական, քրդական և հայկական տարրաց խառնուրդ մը կը նմանին։ Եթէ արժան եղած հոգածութիւնը չվայելեն, շատ հաւանական է որ բոլորովին օտարանան ազգային-կրօնական մարմինէն։ Աւելորդ կը համարինք ծանրանալ այս փափուկ խնդրոյ վրայ։ Բայց Սղերդի Հայք մասնաւոր խնամոց արժանի են այն պատճառաւ ևս որ կրօնային ծաւալման շահատակները գործունէութեան գլխաւոր կեդրոն մ'ընտրած են այն կողմ։ Թղթակիցն ուրեմն կը հարցունէ. «Առաջնորդ որո՞ւ պէտք է. այսպիսիներո՞ւ թէ Զմիւռնացւոց, Կարնեցւոց, Երիզացւոց, կամ այլոց որք բաղդատաբար աւելի լաւ վիճակ մ'ունին ամեն տեսակէտով։ Առաջնորդ եթէ հայաշատ տեղերու համար է, աւասիկ հոս ալ Հայը շատ է. եթէ կեդրոն տեղերու համար է, հոս ալ կեդրոն և կառավարչանիստ է. իսկ եթէ կարօտելոց համար է, ամենակարօտ տեղն հոն է ուր կան կառավարական ամեն տեսակ ատեաններ, և այլազգեաց առաջնորդարաններ ու ներկայացուցիչներ, իսկ մեր կողմէն՝ ո՛չ ոք։» Լոկ կրօնական տեսութեամբ ևս մեծ են Սղերդի պէտքերը. «տեղ տեղ մկրտութիւնք տարիներ յետոյ կը լինին. մեռեալներ առանց քահանայի կը թաղուին. պսակք շատ անգամ ապօրինի կը կատարուին. Ս. Պատարագ տարին երկու երեք անգամ միայն կը մատուցուի, այն ալ դրամով. Սղերդի մանկունք մեծամասնութեամբ փողոցները կը թափառին անուսումն. վանքերն այս կամ այն բռնաւորին քմաց կը ծառայեն,» ևն։ Բնական է ուրեմն հարցունել թէ «Երբ Սղերդի սեփհական Առաջնորդք իսկ անկարող եղան իրաց այս տխուր կացութիւնը բարւոքելու, ի՞նչպէս յուսալի է Բաղէշի առաջնորդութեամբ ի հեռուստ ուղղել կամ բարեկարգել զայն։» Թեմ մը ուրիշ թեմի մը հետ միացնելու համար սովորաբար կ'առարկուի թէ զատ Առաջնորդ մը պահելու նիւթական կարողութիւն չունի։ Սղերդցիք թէեւ չունին Առաջնորդին որոշեալ ամսական վճարելու սովորութիւն, բայց ունին պարտաճանաչութիւն, որով տարեկան հարիւր օսմ. ոսկւոյ հասոյթ մը կը հաւաքուի ժողովրդէն, մանաւանդ երբ Առաջնորդն է աշխատող, կրօնասէր եւ նախանձախնդիր ազգային շահուց։

Այս ամեն խորհրդութիւնք և նկատողութիւնք կը ցուցնեն թէ շատ կարեւոր է որ Սղերդ իւր ուրոյն Առաջնորդն ունենայ։ Բայց երբ Ազգ. Վարչութիւնը թեմերու միացման որոշումներ կուտայ, պէտք չէ մոռնալ թէ այս միացում մասնաւոր թեմերու շահուց անտեսութիւն չենթադրեր անպատճառ։ Ազգը կարող եկեղեցականներ քիչ ունի, և հետեւաբար այս սակաւաթիւ եկեղեցականաց գաւառային հովուութենէն օգտուելու համար, պէտք է ըստ կարի նուազեցնել թեմերուն թիւը։ Կարող եկեղեցականներուն գաւառաց մէջ ըստ կարի ընդարձակ ասպարէզ մը պէտք է տալ ազգային-կրօնային օգտակար գործունէութեան։ Կարող եկեղեցական մը որ քանի մը թեմեր ունի իւր տեսչութեան ներքեւ, լաւագոյնս կրնայ կառավարել զանոնք, քան անկարող և անփորձ եկեղեցականներու խումբ մը, որոց իւրաքանչիւրը մէկ մէկ թեմ կառավարէ։ Այս ընդհանուր ճշմարտութիւններէն ընդհանուր կերպիւ մը կը հետեւի թէ մեր մանր թեմերը միացնելու պէտք մը կայ։ Առաջնորդական քանի մը թեմերու կարող Առաջնորդութեան հետ միացումն անպատճառ արդիւնք չտալու։ Եթէ խնամով ի գործ դրուի թեմերու այս միացում, կրնայ լաւ արդիւնք տալ։ Բաւական է որ կեդրոնական թեմին Առաջնորդը ձեռնհաս, բանիբուն և փորձ եկեղեցական մը լինի, կրնայ փոխանորդներով կառավարել յարակից թեմերն, և պարբերական այցելութեամբք ամեն թեմին առանձին պէտքերն հոգալ։ Այս սկզբունքով թելադրուած է կեդր. Վարչութիւնն, ինչ ինչ թեմորէից միացում կամ ձուլում որոշելով։ Բայց սկզբունք մը որ ընդհանուր առմամբ մը ճշմարիտ է, կրնայ չպատշաճիլ մասնաւոր պարագաներու։ Խնդիր մ'է թէ, Սղերդի բացառիկ դիրքն ի նկատ առնլով, չարժե՞ր որ այն այլախօս Հայոց բացառիկ թեմին համար բացառիկ տնօրինութիւն մը լինի։ Եթէ առաջնակարգ եկեղեցական մը Բաղէշի Առաջնորդութեան կոչուի, և եթէ սոյնպիսի եկեղեցականի մը վերին տեսչութեան ներքեւ ի Սղերդ բանիբուն և գործօն փոխ-առաջնորդ մը գտնուի, Երզնկայի յարգոյ Նամակագրին յարուցած խնդիրը գործնական լուծում մը կ'ընդունի։ Բայց եթէ այս կրկին պայմանք չգոհացուին, Սղերդի միացումը Բաղէշի հետ՝ փտասակար հետեւանք միայն կ'ունենայ։ Այս կէտ աւասիկ արժանի է Ազգ. Վարչութեան խորին մտադրութեան։ Մեք կ'ենթադրենք թէ խնդրոյն ամենայն պարագայք ծանօթ են կեդր. Վարչութեան, մանաւանդ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր, որ իրաւամբ իւր բոլոր հոգածութեան առարկայ ըրած է գաւառաց ազգային-կրօնային անխնամ և վատթար կացութիւնն, և կրնանք վստահաբար ակնկալել որ Սղերդի մասին ազգային կարեւոր շահերու ամենէն համաձայն որոշումը տան։

* *

ՄԱՆՋՈՒՄԻ ԷՖՔԵԱՐ

Մայրաքաղաքիս ընթերցասէր հայ հասարակութիւնն երէկ գոհութեամբ տեսաւ Մանճումէի Էֆքեարի վերստին երեւումը, նախ քան աւարտումն միամսեայ և վեցամսեայ դադարման կրկին պայմանաժամներուն, որուն դատապարտուած էր ծանօթ պարագայից մէջ։ Այս լրագրոյ Տէրն և Խմբագրապետը, Կարապետ էֆէնտի Փանոսեան, առ Վեհ. Սուլթանն խորին երախտագիտութեան ուղերձ մը հրատարակելով իւր երէկի թուով, կը ծանուցանէ թէ Ն. Կ. Վեհափառութեան գթութեան դիմած է, և արտօնութիւն ստացած է իւր լրագրոյն հրատարակման շարունակութեան։ Երբ Ն. Կ. Վեհափառութիւն շնորհ մը կ'ընէ լրագրապետի մը, շնորհապարտ կը թողու բովանդակ լրագրութիւնն, և հետեւապէս մեք ևս պարտականութիւն կը համարինք մասնակցիլ Փանոսեան էֆէնտիի արտայայտած երախտագիտական զգացմանց։

Մանճումէի Էֆքեար առաջիկայ ապրիլ ամսոյ սկիզբն իւր հաստատման 30րդ տարին պիտի թեւակոխէ։ Ամբողջ սերունդ մ'եկած անցած է յօրէ սկսի Փանոսեան էֆէնտիի լրագիրը առաջինն լոյս տեսաւ Կ. Պոլսոյ մայրաքաղաքին մէջ։ Լրագրական գործունէութեան այս երկար շրջանին մէջ, Փանոսեան էֆէնտի կրնայ պաշտպանած լինել գաղափարներ որոց համամիտ չլինինք։ Բայց կարծիքներն և գաղափարներն ազատ են. լրագրապետին ոգին ևեթ պէտք է նկատենք, և բարեկամք եւ հակառակորդք երբեք չեն երկբայած թէ Մանճումէի Էֆքեարի Խմբագրապետն անկախ ոգւով մը իւր համոզումներն հռչակելու արութիւնն ունեցած է միշտ։ Այս ոգին ընդհանրապէս այնչափ քիչ երեւցած հայ լրագրութեան մէջ, որ ինքնին ձիրք մը, արժանիք մը կրնայ համարուիլ։ Բաց աստի, Մանճումէի Էֆքեար եղած է անձնուէր պաշտպան մը Հայ Եկեղեցւոյ, և այս հանգամանքով ալ՝ շատ մը պարագայից բերմամբ՝ մեծապէս օգտակար եղած է։ Քանի որ Ազգին մէկ մասն հայերէն լրագիր չի կրնար կարդալ, Մանճումէի Էֆքեարի պէս թրքաբարբառ թերթ մը պէտք մ'էր հայ լրագրութեան մէջ, և գոհութեամբ պէտք է տանք սա վկայութիւն թէ այդ լրագրոյ մէջ Փանոսեան էֆ. շատ անգամ քարոզած է ողջամիտ սկզբունքներ։ Իւր անկանոն և ընդհատ հրատարակութեամբք Մանճումէի Էֆքեար փափաքուածին չափ ծաւալած կրնայ չլինել, բայց իբրեւ ազգային թերթ ունի այնպիսի իրաւունքներ որք այժմ՝ իւր փոփոխեալ և բարւոքեալ խմբագրութեան շնորհիւ՝ կը յուսանք թէ պիտի գնահատուին մերազնեից կողմէ։ Մանճումէի Էֆքեար մեծ իրաւունքներ ունի ազգային քաջալերութեան, և երբ գտնէ այսպիսի քաջալերութիւն մը, տարակոյս չունինք թէ ևս առաւել պիտի համապատասխանէ իւր ընթերցողաց պէտքերուն, և ապագային մէջ նոյնչափ պիտի փայլի և զարգանայ, որչափ փայլած և զարգացած էր տարիներ յառաջ։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՏԱԳՆԱՊՆ Ի ՖՐԱՆՍԱ

ԱՆԿՈՒՄ ՖԼՕՔԷԻ ԴԱՀԼԻՃԻՆ

Մեծ բուռ մը վերջաւ Ֆրանսական Հանրապետութեան վրայէն։ Պ. Ֆլօքէի Նախարարութիւնն, իբր մէկ տարւոյ իշխանութենէ մը ետքն, յուսահատեալ չմնաց որ չգործէր, տապալեցաւ, առաջին ապտակ մ'ընդունելով Փարիզի ընտրողներէն, և վճռական հարուածն ընդունելով նոյն իսկ հանրապետական Երեսփոխանութեան մեծամասնութենէն։ Եթէ Պուլանժէի ընտրութեան յաջորդ օրն հրաժարէր Պ. Ֆլօքէ, կրնար ըսուիլ թէ Հանրապետութեան գլխուն եկած փորձանքի մը զոհ գնաց։ Այսօր ընդհակառակն իրաւամբ կրնայ ըսուիլ թէ Պ. Ֆլօքէ ինկաւ, զի փորձանք մը կ'ուզէր բերել Հանրապետութեան գլխուն։ Եւ իրօք, Երեսփ. Ժողովոյ մեծամասնութիւնն արմատական Նախարարութեան դէմ դարձաւ Սահմանադրութեան վերաքննութեան խնդրոյն առթիւ։ Պ. Ֆլօքէ իւր միտքը դրած էր թէ Հանրապետութիւնը փրկելու միջոցն է Ֆրանսայի խոստանալ ինչ որ Պուլանժէ կը խոստանայ։ Պուլանժէ Սահմանադրութեան վերաքննութիւն կը խոստանար։ Նոյնը Պ. Ֆլօքէ ևս խոստացաւ։ Ի զո՛ւր չափաւոր Հանրապետականք առարկեցին թէ երբ ինքնակոչ Դիկտատորն հանրապետական Սահմանադրութեան վրայ կը յարձակի, ամեն Հանրապետականաց պարտքն է միաբանութեամբ պաշտպանել զայն Սահմանադրութիւն, և ո՛չ թէ իրենց կողմէ ևս նոյնն հարուածելու ելնել։ Պ. Ֆլօքէ մտիկ չըրաւ։ Սահմանադրութեան վերաքննութեան յանձնաժողով մը կազմել տուաւ, որոյ ատենակալը, Պ. Թօնի Ռէվիյօն, արմատական վերաքննութեան ծրագիր մը բերաւ։ Շնորհիւ Պ. Ֆլօքէի այս ընթացքին, Հանրապետականք կը նմանէին չուառած բանակի մը, որ չի գիտեր թէ ո՛ր կէտը զարնէ և ո՛ր կէտը պաշտպանէ։ Պուլանժէ Հանրապետութեան Նախագահութիւնն և Ծերակոյտը կը հարուածէր, և Հանրապետականք չէին կրնար միաբանութեամբ պաշտպանել այս կարեւոր հաստատութիւնները. զի Սահմանադրութեան արմատական վերաքննութեան ծրագիրն ևս կ'ենթադրէ բառնալ Ծերակոյտ և Նախագահութիւն։ Պուլանժէ Սահմանադիր Ազգ. Ժողով մը կ'առաջարկէր, և Հանրապետականք չէին կրնար միաբանութեամբ մերժել. զի Արմատականաց մէջ կան որք, Պ. Ֆլօքէի օրինակէն քաջալերեալ, կ'առաջարկեն Խորհրդարանին երկու Ժողովները պահ մը դադրեցնել, և Սահմանադիր Ազգ. Ժողովոյ մը քմահաճոյից մատնել զՖրանսա, ևն. ևն։

Բայց Պուլանժէի մեծ յաղթութիւնը քիչ շատ բացաւ Հանրապետականաց աչքը։ Մանաւանդ Չափաւորք զգացին թէ սխալած են յանուն հանրապետական միութեան միշտ համակերպելով արմատական պահանջումներուն։ Չէ մոռցուած Պ. Շալմէլ-Լաքուրի հզօր բանախօսութիւնն, որ Հանրապետութեան ախոյեանը կը վերագրէր արմատական ծայրայեղ գաղափարներուն հանրապետական կուսակցութեան կողմէ ընդունելութեան և կիրառութեան։

Հանրապետականք խոհեմութիւն ըրին ընտրական գրութեան փոփոխման առաջնութիւն տալով սահմանադրական վերաքննութեան վրայ. զի, ուղիղ կամ սխալ, հանրապետական կուսակցութեան մեծամասնութիւնն համոզուած էր թէ ընտրական գրութեան փոփոխում մը կարեւոր է պուլանժէական հոսանքը կասեցնելու համար։ Գաւառակային միանուն քուէի գրութիւնը վերահաստատեցաւ, եւ երբ Պ. Ֆլօքէ իւր սահմանադրական վերաքննութեան ծրագիրն առաջ բերել փորձեց, Չափաւոր Հանրապետականք կրցան բացարձակ ըսել թէ այլ ևս պէտք չունին իրեն, կամ չեն կրնար աւելի ևս վստահիլ իրեն։

Կարելի է որ այս չափաւոր Հանրապետականաց հետ միացած լինին Միապետականք, որք թերեւս կը փափաքէին Պ. Ֆլօքէի մատղած խառնութեան միջոցներէն։ Այս ենթադրութիւն ուղիղ է թէ ոչ, քուէհամարի մանրամասն արդիւնքն ևեթ կրնայ ցոյց տալ մեզ։ Բայց խնդիր է թէ Միապետականք իրօք գժգո՞հ էին Պ. Ֆլօքէի մատղած այն խառնութեան միջոցներէն, որք Պուլանժէի ժողովրդականութիւնն աճեցնելու միայն կրնային նպաստել։

Բայց միթէ Պ. Ֆլօքէի տապալմամբ Հանրապետութիւնը գտա՞ւ իւր փրկութիւնն։—Երեսփ. Ժողովն անդամահատութիւն մ'ըրաւ, որ ախտին ծանրութիւնն ևեթ ի յայտ ածեց։ Հանրապետութիւնն այսօր այնչափ տագնապալի վիճակի մը մէջ է որ խնդիր է թէ պիտի գտնուի՞ն առաջնակարգ քաղաքական մարդիկ՝ այսպիսի վիճակի մը մէջ պաշտօն ընդունելու յօժարամիտ։

ԱՒՍՏՐԻԱ-ՀՈՒՆԳԱՐԻԱ

Արքիդուքս Քարլ-Լուտվիկ, Ֆրանձ Յովսէփ կայսեր եղբայրն, որուն ժառանգութիւն ինկած է աւստրիական գահը, զինուորական խիստ կարգապահութեամբ մը կրթած է իւր զաւակներ, կրօնային յոյժ խորին զգացմամբք։ Քարլ-Լուտվիկ վանք մը պիտի մտնէր իւր երկրորդ կնոջ մահէն յետոյ, եթէ կայսրն արգիլած չլինէր զինք։ Իւր երեք մանչ զաւակներուն կրթութիւնն յանձնած է Տէկէնֆէլտ կոմսին, Պրանտիս կոմսին, և երկու եկեղեցականներու, որոց մին ճիզուիթ։ Ֆրանձ Ֆէրտինանտ Արքիդուքսը, Քարլ-Լուտվիկ Արքիդքսի երէց որդին, որ Ֆրանձ Յովսէփ կայսեր յաջորդելու սահմանուած է, շատ կը սիրէ զինուորական ասպարէզը, լուրջ և լուրջ բնաւորութիւն մ'ունի, և զինուորական գործերէ զատ, կը պարապի բնապատմութեամբ և հնախօսութեամբ։ Իւր հայր զինք կը սահմանէր զինուորական ասպարէզին, բայց ինք չուզեց զինուորական ասպարէզը թողուլ։ Իւր երկու եղբարց պէս, Ֆրանձ Ֆէրտինանտ կը խօսի գերմաներէն, մաճառերէն, ֆրանսերէն, անգլիերէն, իտալերէն և չեխերէն։ Երից եղբարց մէջ ամենէն զուարթաբարոյն է Օթօն Արքիդուքսն, որ սակայն երբեք չի յաջողեր խնդացնել իւր երէց եղբայրը։

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ՌՈՒՍԻԱ

Ֆրանսա Ռուսիոյ հետ կը բանակցի Անդրկովկասեան երկիրն և Թուրքաստանը ֆրանսական վաճառականութեան առջեւ բանալու համար։ Տֆղիսի ֆրանսական ընդհանուր հիւպատոսին իրաւասութիւնը պիտի տարածուի բովանդակ Կովկասիոյ, Անդրկասպեան երկրին և Թուրքաստանի վրայ, և ի Մերվ, ի Պուխարա և ի Սմրղանտ, ֆրանսական փոխ-հիւպատոսութիւնք և գործակալութիւնք պիտի հաստատուին։

ԱՖՂԱՆՍՏԱՆ

Փեթերսպուրկէն Վիէննայի Կեդր. Ասիայէն առնելով կը ծանուցանէ թէ Էմիր Աբտ-իւր-Րահման ռուսական սահմանաց վրայ համախմբած է իբր 20,000 զօրք Իսհագ Խանին հալածելու համար, և անյաջող փորձ մ'ըրած է Պուխարայի Էմիրին գործակցութիւնն ստանալ Ռուսիոյ դէմ։ Ռուսական սահմանաց վրայ աֆղան զօրաց համախմբումը կը շարունակէ, և Փեթերսպուրկի կառավարութիւնն իրողութիւնն իմացուցած է անգլ. կառավարութեան, յայտարարելով թէ Անգլիոյ և Ռուսիոյ շահն հաւասարապէս կը պահանջէ թոյլ չտալ որ Էմիր Աբտ-իւր-Րահման գաղտնի ձեռնարկութիւններ ընէ, որոց հետեւանքը պիտի լինին Ռուսիոյ կողմէ վրէժխնդրական միջոցներ։ Փեթերսպուրկէ ուրիշ

—)(48)(—

ԹԵՐԹՕՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ

ԺԻՒԼ ՎԵՌՆ

ՍԵՒ-ՀՆԴԿԱՍՏԱՆ

ԳԼՈՒԽ Ժ·

ՆԵԼԻ ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԻՒՆԸ

Անոր ներքեւ, ջուրերը կը դահավիժէին խոր խոռոչի մը մէջ, որուն գոյութիւնն ոչ ոք գիտէր։

Ցետոյ յանկարծ, փլած ժայռերուն մէջէն, երեւցաւ մակոյկ մը, զոր ուժգին մղում մը նետեց լճին մակերեւոյթը։

Այդ մակոյկին վրայ, ծերունի մը, սեւագոյն փիլոն մը հագած, մազերը խռիւ, սպիտակ երկայն մօրուքով մը որ կուրծքին վրայ կ'իյնար, յոտին կանգնած էր։

Ձեռքն ունէր Տէվիի կանթեղ մը, որուն մէջ կը վառէր սարուածքին մետաղական կտաւէն պաշտպանուած բոց մը։

Միեւնոյն ժամանակ, հզօր ձայնով մը, ծերունին կը գոչէր.

—Կրիզո՜ւն, կրիզո՜ւն, վա՜յ ձեզ, վա՜յ։

Այդ վայրկենին, նախընծախական ջրածնի յայտարար թեթեւ հոտը ծաւալած էր մթնոլորտին մէջ։

Եւ եթէ այսպէս կ'ըլլար, պատճառն այն էր որ ժայռին անկումն անցք բացած էր մեծ քանակութեամբ պայթուցիկ կազի որ շտեմարանուած էր ահագին խոռոչներու մէջ, որոց բերանը կը խցուէին թերթաքարերով։ Կրիզուի ցայտերը կը խուսափէին դէպի գմբէթին կամարները, հինգ վեց մթնոլորտի ճնշման ներքեւ։

Ծերունին գիտէր այս խոռոչներուն գոյութիւնն, եւ յանկարծակի բացած էր զայնս, խոռոչին մթնոլորտը պայթուցիկ ընելու համար։

Սակայն Ճէյմս Սդար եւ ուրիշ քանի մը հոգի, փութանակի բաժնուելով մատուէն, լճափին վրայ խոյացած էին։

—Դուրս ելէք ածխահանքէն, դո՛ւրս ելէք ածխահանքէն, գոչեց ճարտարապետն որ հասկնալով մօտալուտ վտանգն, եկաւ այդ տագնապագին աղաղակն արձկել Ս. Ժիլի դուռը։

—Կրիզո՜ւն, կրիզո՜ւն, կը կրկնէր ծերունին, իր մակոյկը մղելով աւելի առաջ լճին ջուրց վրայ։

Հարրի, իր հետ քաշելով իր խօսեցեալն, հայրն և մայրը, վաղվաղակի դուրս ելած էր մատուէն։

—Դո՛ւրս ելէք ածխահանքէն, դո՛ւրս ելէք, կը կրկնէր Ճէյմս Սդար։

Շատ ուշ էր փախչելու համար։ Ծերունի Սիլֆաքսն հոն էր, պատրաստ կատարելու իր վերջին սպառնալիքը, պատրաստ արգիլելու Նէլի և Հարրիի ամուսնութիւնը, Գոլ-Սիդիի բոլոր ժողովուրդը թաղելով ածխահանքին աւերակներուն ներքեւ։

Իր գլխուն վերեւ կը թռէր ահագին հարփանկն, որ սպիտակ փետուրները սեւ կէտերով բծաւորեալ էին։

Բայց յայնժամ, մարդ մը նետուեցաւ լճին ջուրց մէջ և ուժգնութեամբ սկսաւ լողալ դէպի մակոյկը։

Ճէք Րիան էր։ Կը ջանար հասնիլ յիմարին քով, սա իր քանդիչ գործը կատարելէ առաջ։

Սիլֆաքս տեսաւ անոր գալը։ Խորտակեց իր կանթեղին ապակին, եւ վառ պատրոյգը դուրս քաշելէ յետոյ, օդին մէջ պտտցուց։

Մահու լռութիւն մը կը տիրապետէր բոլոր զահանդեալ ներկայից վրայ։ Ճէյմս Սդար, համակերպեալ, կը զարմանար որ անխուսափելի պայթումն արդէն չէր ոչնչացուցած Նոր-Ապըրֆոյլը։

Սիլֆաքս, դիմագծերը կծկեալ, հասկցաւ թէ կրիզուն, շատ թեթեւ ըլլալով և ստորին խաւերուն մէջ չմնալով, դիզուած էր դէպի կամարին բարձրութիւնները։

Բայց այն ատեն հարփանկը, Սիլֆաքսի մէկ նշանին վրայ, իր մագիլներուն մէջ առաւ հրձիգ պատրոյգն, որպէս երբեմն կ'ընէր Տօչարդի գուբին ներքնուղիներուն մէջ, և սկսաւ բարձրանալ դէպի բարձր գմբէթը, զոր ծերունին ցոյց կուտար նմա ձեռքով։

Դեռ քանի մը երկվայրկեան, և Նոր-Ապըրֆոյլն ոչնչացած էր...

Այդ վայրկենին, Նէլ խուսափեցաւ Հարրիի թեւերէն։

Հանդարտ և ներշնչեալ միանգամայն, վազեց դէպի լճափունքն, մինչեւ ջուրց ծայրը։

—Հարփա՛նկ, հարփա՛նկ, գոչեց պայծառ ձայնով մը, հո՛ս եկուր, քո՛վս եկուր։

Հաւատարիմ թռչունը պահ մը վարանեցաւ։ Բայց յանկարծ, Նէլի ձայնը ճանչնալով, թողուց վառ պատրոյգն որ լճին ջուրերուն մէջ ինկաւ, և, լայն շրջանակ մը գծելով, եկաւ կանգնեցաւ նորատի աղջկան ուսից առջեւ։

Թռչունն հասած չէր պայթուցիկ խաւերն որոց մէջ կրիզուն խառնուած էր օդին։

Յայնժամ ահռելի աղաղակ մը որոտաց գմբէթին ներքեւ։ Ծերունի Սիլֆաքսի արձակած վերջին աղաղակն էր այդ։

Այն պահուն ուր Ճէք Րիան ձեռք պիտի դնէր մակոյկին վրայ, ծերունին, տեսնելով իր վրէժխնդրութեան ի դերեւ ելնելն, լճին մէջ նետուած էր։

—Ազատեցէ՛ք զինքը, ազատեցէ՛ք, գոչեց Նէլ աղեկեզիկ ձայնով մը։

Հարրի իմացաւ։ Ինքն ալ ջրին մէջ նետուեցաւ լողալով, եւ ընդհուպ միացաւ Ճէք Րիանի եւ քանիցս խորասուզեցաւ։

Բայց իր ջանքերն ապարդիւն մնացին։

Մալգոմի լճին ջուրերն ետ չտուին իրենց որսը։ Ան յաւէտ փակուած էին ծերունի Սիլֆաքսի վրայ։

ԳԼՈՒԽ ԺԱ·

ԾԵՐՈՒՆԻ ՍԻԼՖԱՔՍԻ ԱՌԱՍՊԵԼԸ

Այս դէպքերէն վեց ամիս յետոյ, Հարրիի եւ Նէլի ամուսնութիւնն, որ այնչափ տարօրինակ կերպով ընդհատուած էր, Ս. Ժիլի մատրան մէջ կը կատարուէր։

Երբ պատուելի Հայսըն օրհնեց անոնց միութիւնը, երիտասարդ հարսնացեալք, որք տակաւին սգոյ հագուստներ կը կրէին, տուն վերադարձան։

Ճէյմս Սդար եւ Սիմըն Ֆորտ, յայնմհետէ ամեն մտատանջութենէ զերծ, զուարթութեամբ նախագահեցին ամուսնութենէն յետոյ կատարուած խնճոյքին որ տեւեց մինչեւ յաջորդ օրը։

Այս յիշատակելի պարագայից մէջ էր որ, Ճէք Րիան, իր երաժիշտի զգեստն հագած, օդով ուռեցնելէ յետոյ իր տիկը, նուագելու, երգելու, և միանգամայն պարելու երրեակ արդիւնքը ձեռք բերաւ, ի ձայն ծափահարութեան բոլոր ներկայից։

Եւ, յաջորդ օրը, ներսի եւ դուրսի աշխատութիւնք վերսկսան ընդ տնօրինութեամբ Ճէյմս Սդար ճարտարապետին։

Հարրի և Նէլ երջանիկ եղան, աւելորդ է ըսել։ Այդ երկու սրտերն, որք այնչափ տառապած էին, իրենց միութեան մէջ գտան երջանկութիւնն որում արժանի էին։

Գալով Սիմըն Ֆորտի, Նոր-Ապըրֆոյլի պատուակալ գործավարը միտքը դրած էր դեռ բաւական ատեն ապրիլ տօնելու համար իր եւ բարի Մաճի ամուսնութեան յիսնամեակը։

—Եւ ապա յետոյ, ինչո՞ւ համար ոչ ուրիշ մըն ալ, կ'ըսէր Ճէք Րիան. երկու յիսնամեակ, ձեզ համար չափազանց չէ, պարոն Սիմըն։

—Իրաւունք ունիս, տղաս, պատասխանեց հանդարտութեամբ ծերունի գործավարը։ Ի՞նչ կայ զարմանալու որ Նոր-Ապըրֆոյլի կլիմային ներքեւ, այս միջավայրին մէջ որ չճանչնար դուրսի անբարեխառնութիւնները, մարդ երկու հարիւր տարի ապրի։

Գոլ-Սիդիի բնակիչք ներկայ պիտի գտնուէի՞ն այդ երկրորդ հանդիսին։ Ապագայն պիտի ըսէ զայդ։

Ամեն պարագայի մէջ, թռչուն մը, որ արտասովոր երկարեկացութեան մը հասնիլ կը թուէր, ծերունի Սիլֆաքսի հարփանկն էր։

Միշտ կը պտըտէր խաւարամած ածխահանքին մէջ։ Բայց, ծերունիին մահէն յետոյ, թէեւ Նէլ ջանացած էր իր քով պահել զայն, քանի մը օր յետոյ փախած գացած էր։

Թող որ մարդոց ընկերութիւնն իր նախկին տիրոջ նման հաճելի չէր իրեն, կը թուէր նաև թէ տեսակ մը մասնաւոր ոխ պահած էր Հարրիի, և թէ այդ նախանձոտ թռչունը ճանչցած էր և կ'ատէր ի նա Նէլի առաջին յափշտակիչն, որուն ձեռքէն ի զուր ազատել ուզած էր նորատի աղջիկն անդունդին վերելքին մէջ։

Այդ ժամանակէն ի վեր, Նէլ երկար անջրպետներով կը տեսնէր զնա, Մալգոմի լճին վերեւ թեւատարած։

Իր նախկին բարեկամուհի՞ն կ'ուզէր տեսնել։ Իր թափանցկոտ նայուա՞ծքը կ'ուզէր խորասուզել մինչեւ յատակն այն անդունդին որ կուլ տուած էր Սիլֆաքսը։

Երկու ենթադրութիւններն ալ ընդունուեցան, որովհետեւ հարփանկն առասպելական բան մը եղաւ, և Ճէք Րիանի ներշնչեց մէկէ աւելի քմահաճ պատմութիւններ։

Այդ զուարթ ընկերոջ շնորհիւն է որ տակաւին սկովտիական տքնութեանց մէջ կ'երգեն ծերունի Սիլֆաքսի, Ապըրֆոյլի ածխահանքերուն նախկին ապաշխարողին, թռչնոյն առասպելը։

ՎԵՐՋ

հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Անդրկասպեան նահանգին զինուորական հրամանատար Քոմարով զօրավար ամսոյս 10ին հասած է Չարճույ, Ամու Տարեա գետին վրայ, ի Պուխարա։ Քոմարով զօրավարին այս ուղեւորութիւնը պատասխան մ'է Աղտ-իւր-Րահմանի շարժմանց, ըստ որում զօրավարին կ'ընկերանայ բաւական ստուար զօրախումբ մը։

Այս տեղեկութիւններն ակնարկելով, Հավաս երէկ հեռագրած էր Փարիզէ թէ «ի Լոնտոն և ի Փեթերպուրկ քաղաքական ակմբոց մէջ կարեւորութիւն չի տրուիր Աֆղանստանի գործոց նկատմամբ տարածուած երկիւղալի զրոյցներուն։» Կարեւորութիւն չի տրուիր՝ աղէկ. բայց այդ խորհրդութիւնք ստոյգ են։ Ահա՛ ինչ որ չենք գիտեր դեռ։

ՄԵՐ ԹԵՐԹՈՆԸ

Այս օր կ'աւարտի մեր Թերթօնը, և երկուշաբթիէն սկսեալ պիտի հրատարակենք Աղեքսանդր Տիւմայի ամենէն գողտրիկ վէպերէն մին,

ՖԻՐՆԱՆՏ

Հեղինակին անունն ինքնին հաւաստիք մ'է գործոյն գեղեցկութեանն և հրապոյրին։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ուսումնական Խորհուրդն երէկ ի նիստ գումարեցաւ ի Պատրիարքարան, ընդ նախագահութեամբ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր և ատենապետութեամբ Տօքթէօր Թիրեաքեան էֆէնտիի։

Խորհուրդը նկատողութեան առաւ տիպարներու յանձնաժողովոյն տեղեկագիրն որով կը յայտարարէր թէ կատարած է տիպարներու բաժանումն, և որոշեց հրատարակութեան տալ զայն։

Նկատողութեան առաւ Տիւսթուրի թարգմանութեան քննիչ մասնախմբին անդամ Մոսթիճեան էֆէնտիի տեղեկագիրն և նկատելով որ նոյն մասնախմբի անդամ Տատեան Վահրամ պէյ հրաժարած է այդ պաշտօնէն, որոշեց Նուռուքեան Տիգրան էֆէնտիի տեղեկագիրն եւս սպասելէ յետոյ հարկ եղածը տնօրինել։

Որոշեց Պատրիարքական շրջաբերականաւ հաղորդել ի գործադրութիւն որոց որ անկ է վարժարանաց բարեկարգութեան հրահանգին վրայ եղած յաւելուածը, զոր Խառն Ժողովն ընդունած և վաւերացուցած էր։ Ինչպէս կը յիշուի, այս յաւելուածին համաձայն վարժարանաց տարեկան քննութիւնք պիտի կատարուին մեծ պահոց մէջ, վարժարանաց տարեգլուխը պիտի սկսի մայիս մէկին, վարժարանք ներքին տնօրէններ պիտի ունենան, և այլն։

Խորհուրդն ընդունեց Գափամաճեան Մինաս էֆէնտիի աշխատասիրած Ազգային Պատմութեան դասագիրքն, և որոշեց անցընել զայն ի շարս դասագրոց։

Ուսուցչական վկայագիր տուաւ Գարեգին էֆէնտի Տ. Արիստակէսեանի։

Խորհուրդն ընդունեց և վաւերացուց Նշան Թօրոսեան էֆ. ի Թուրքերէն լեզուի համար աշխատասիրած «Գործնական ընթացք» անուն դասագիրքը։

Տիւսթուրի քննիչ յանձնաժողովին անդամ կարգեց նաև Մելիքեան Եղիազար էֆէնտին։

Խորհուրդն զբաղեցաւ նաև այլ և այլ խնդիրներով։

Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրն իւր այցետոմսը ղրկելով Մուհիտ-ի-էֆքեարի խմբագիր Փանոսեան Կարապետ էֆէնտիի, շնորհաւորեց նորա թերթին բացումը կայս. Իրատէիւ։

Այս առթիւ բոլոր Թուրք լրագիրք մեծաւ գոհութեամբ կը ծանուցանեն Մուհիտ-ի-էֆքեարի բարձրագոյն ներման արժանանալով վերստին հրատարակուիլը։ Թուրք լրագիրք այս առթիւ կը յայտարարեն թէ Փանոսեան Կարապետ էֆէնտի կառավարութեան շահուց և լրագրութեան հաւատարմութեամբ ծառայող վաղեմի հրապարակագիր մ'է։

ՏՈՔԹ. ՏԷՐ-ԳՐԻԳՈՐԵԱՆՑ

Բժշկապետ Գ. Բաղտասար Նաւասարդեան «Մշակ»ի մէջ հետեւեալ յօդուածը կը հրատարակէ տաղանդաւոր բժիշկ Տէր-Գրիգորեանց էֆէնտիի համար որ ինչպէս յայտնի է մեր ընթերցողաց մի քանի ամսէ ի վեր Պոլիս եկած և իր բնակութիւնն հաստատած է Գատը-գիւղ։

Իր ժամանակին Մշակի մէջ հրատարակվեց Պ. Գ. Տէր-Գրիգորեանցի բժշկականութեան դօկտորի աստիճան ստանալու մասին Փարիզի համալսարանում։

Պ. Գ. Տէր-Գրիգորեանց, Թիֆլիսեցի քահանայի որդի, գիմնազիական ուսումը աւարտեց Թիֆլիսում, և ուղեւորվելով Շվէյցարիա, մտաւ Ժընեվի համալսարանի բժշկական մասը, որտեղից փոխադրվեց Փարիզի համալսարանը, ուր անցեալ 1888 թւին աւարտեց իր ուսումը և ստացաւ բժշկականութեան դօկտորի բարձրագոյն կոչումը։

Ցարգելի դօկտորի երիտասարդ ամուսինը նոյնպէս ուսանողուհի է Փարիզի համալսարանի բժշկականութեան բաժնի։ Դրանք իրանց բնակութեան տեղ և գործունէութեան ասպարէզ ընտրած են Կ. Պօլիս։

Դօկտոր Տէր-Գրիգորեանցի դիսերտացիայի բնաբանը մի նշանաւոր եւ հետաքրքիր տեղ է բռնում մանկական հիւանդութիւնների երկար շարքերում, այն է՝ երեխայոց մարմնի կէս մասի անդամալուծութիւն (Hémiplegies chez les enfants։) Նա մանրամասնաբար քննում է այդ հիւանդութեան պատճառները որոնք այնքան բազմակողմանի են, նկարագրում է և նրա նշանները, ընթացքը և վերջը, առաջ է բերում օրինակներ, թէ՛ բժշկական գրականութիւնից և թէ իր սեփական հետազօտութիւններից։

Ճշմարտութիւնը պահանջում ասել որ մեր պատուելի ազգակիցը լիովին աջողութիւն է ունեցել իր այդ ուսումնական գործի մէջ, պաշտպանելով նրան Ֆրանսայի մայրաքաղաքի համալսարանի անուանի պրոֆեսորների առջեւ։

Ցանկանում ենք, որ երիտասարդ դօկտորը, չփվելով գործնական կեանքին, չը դադրի շարունակել իր ուսումնական գործունէութիւնը, բաշխելով մեզ իր մաքի արտադրութիւնները բժշկական գիտութեան, յօգուտ և ի պատիւ հայ անուան։

Այս երեկոյ է որ տեղի կունենայ ի Նոր Թատրոն Բերայի Ազգանուէր Հայուհեաց ընկերութեան Պարահանդէսը մեծաւ փայլով և շքեղութեամբ, Պարահանդէսը պիտի սկսի ժամ 4ին ըստ Թուրքայ։

Վեհափառ Կաթուղիկոսին Ընդհանրական Թուղթն, որ վաղը պիտի կարդացուի բոլոր եկեղեցեաց մէջ, պիտի հրատարակենք երկուշաբթի օրէն սկսեալ։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԵՐԵԿԻ ՍԷԼԱՄԼԸՔԸ

Սէլամլըքի արարողութիւնը, սովորական շքով տեղի ունեցաւ երէկ Համիտիյէ մզկիթին մէջ։

Մզկիթին հանդիպակաց շէնքին մէջ կը գտնուէին ռուսական դեսպան Պ. Նէլիտով, կինը, որդին Պ. Տիմիտրի Նէլիտով ու առաջին թարգման Պ. Իվանով, սպանիական դեսպան Պէնտանա մարքիզը, սպանիացի Թամամի դուքսը, դեսպանատան առաջին թարգմանն և ֆրանսացի, գերմանացի, ռուսիացի զբօսաշրջիկներ։ Սենեկալատ Մէհմէտ Էմին պէյ անդ գնաց և յանուն Վեհ. Սուլթանին մեծարեց զնոսա։

* * *

Սէլամլըքի արարողութենէն յետոյ ռուսական դեսպան Պ. Նէլիտով, Տիկին Նէլիտով, Պ. Տիմիտրի Նէլիտով և առաջին թարգման Պ. Իվանով Վեհ. Սուլթանին ներկայանալու պատիւն ունեցան։

Նոյնպէս սպանիական դեսպան Պէնտանա մարքիզն ու Թամամի դուքսն եւս Ն. Վեհափառութեան ներկայանալու պատիւն ունեցան։

ՀՈՒՆԳԱՐԱԿԱՆ ԱԿԱԴԵՄԻԱՆ

Պուտա-Բեշթէն փետրուար 12 թուականաւ կը գրեն առ Լ. Հէրալտ թէ Բրոֆ. Արմինիուս Վամպէրի, իւր Կ. Պօլսէ վերադարձին ի Պուտա-Բեշթ, Հունգարական Ակադեմիոյ մէկ ընդհանուր գումարման հաղորդեր է իւր օսմանեան մայրաքաղաքին առած նորագոյն այցելութեան դէպքերն և արդիւնքն։ Իմանալով Վեհ. Սուլթանին բրած շնորհալի ընդունելութիւնն առ Բրոֆ. Վամպէրի, ժողովն, որ կը բաղկանայ գրական, քաղաքական և ազնուապետական նշանաւոր անձնաւորութիւններէ, իւր գոհունակութիւնն յայտներ է քանիցս խանդավառ Էլժէններով (կեցցէ)։ Ակադեմիոյ նախագահը, Տր. Ֆրանձ Բուլսքի, առաջարկեր է որ Թուրք և Մաճառ լեզուներով խմբագրեալ շնորհակալեաց գիր մը ղրկուի Ն. Կ. Վեհափառութեան, Ակադեմիոյ երախտագիտութիւնն յայտնելու համար այն շնորհալի հոգածութեան որով Ն. Վեհափառութիւն թոյլ տուած է հետազօտութիւններ կատարել Արքունի Գանձուն մատենադարանին մէջ։ Լ. Հէրալտ թղթակիցը կը յիշեցնէ որ Ակադեմիան, թէեւ քաղաքական ընկերակցութիւն մը չէ, երկրին բարձրագոյն համարումը կը վայելէ և ազգին բերանն է։

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ԴԵՍՊԱՆԱՏՈՒՆԸ

Իտալական դեսպան Պարոն Պլան նախընթաց երեկոյ հացկերոյթ մը տըւաւ որում ներկայ էին Թամամի դուքսն, Միացեալ Նահանգաց դեսպանն և տիկին Շդրաուս, Յունաստանի դեսպանն և տիկինն ու օրիորդք Գոնտուրիոտի, Սպանիոյ դեսպանը, Պելճիոյ դեսպանն և օրիորդ Պորչկրավ, Պ. Տիմիտրի Նէլիտով և ուրիշ քանի մը բարձրաստիճան օտարազգիք։

ՀԱՅՏԱՐ ՓԱՇԱՅԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆ

Ասիական երկաթուղեաց ընկերութեան ընդհանուր տնօրէն Պ. Քիւլման հինգշաբթի օրը ծանուցած է Ելմտական նախարարութեան թէ, Հայտար Փաշա-Նիկոմիտիա երկաթուղւոյ գծին յանձնման փոխարէն Պ. Քաուլայի կողմէ վճարեալ վեց միլիոն ֆրանքէն 1½ միլիոն ֆրանք Քրէտի Լիոնէ դրամատան մէջ պատրաստ կը գտնուի, Ելմտական նախարարութեան հրամանին վճարուելու համար։

ԿԵՆԴԱՆԱԲԱՆԱԿԱՆ ՊԱՐՏԷԶ

Կ. Պոլսոյ մէջ կենդանաբանական պարտէզ մը հիմնելու ծրագիրն, որով երեք տարի առաջ զբաղած էր Հանրօգուտ շինութեանց Նախարարութիւնն և ապա զանազան պարագայից պատճառաւ լքած, վերստին նկատողութեան առնուած է։ Նախընթաց օր Առեւտրական և Հանրօգուտ շինութեանց նախարար Զիհնի փաշայի նախագահութեամբ ներքեւ յանձնախումբ մը խորհրդակցեցաւ այս նիւթին վրայ։ Այս պարտիզին յատակագիծն, որ պիտի հաստատուի ի Նըշան-Թաշ, պատրաստուած է այդ նախարարութեան երկրաչափներուն կողմէն։

ԵՐԿՈՒ ՀՐԴԵՀ ՄԻԱՆԳԱՄԱՅՆ

Երէկ իրիկուն, ժամ երկուքին, Սկիւտար Պաղլար-Պաշիի Օսմանեան Թատրոնին յետսակողմէն հրդեհ ծագելով, մէկ ժամուան մէջ ամբողջ Թատրոնն այրեցաւ։ Թատրոնը կը վերաբերէր Հայազգի Տագէս աղայի, և Մնակեան խումբն ամսան եղանակին մէջ ներկայացումներ կուտար անդ յաճախ։ Այժմ լոկ աւերակ և մոխիր մնացած է այն սիրուն շէնքէն ուր այնքան հաճելի ժամեր կ'անցունէր Սկիւտարի հասարակութիւնն։

Այն պահուն ուր Թատրոնին հրդեհն ալ ո և է վտանգ չէր սպառնար շրջակայ տանց, յանկարծ լոյս մը երեւցաւ Թոփհանէլի օղլուի կողմէն։ Պաղլարպաշի վրայ տուն մըն էր որ կ'այրէր։ Այդ տան մէջ, որ կը վերաբերէր Շահինեան էֆէնտիի, վարձքով կը բնակէր Մելիք էֆէնտի Մուկոֆլեան։ Տունն ամբողջ այրեցաւ։

ՆՈՐ ՄԱԹՈՒՍԱՂԱ ՄԸ

Կիպրոսի Գասը քէօյ գիւղին մէջ Հաճի Սիւլէյման անուն անձ մը մեռեր է 135 տարեկան։ Վախճանեալն եօթն անգամ ամուսնանալով 69 զաւակ ունեցած է, որոց 60ը մանչ և 9ը աղջիկ։

Ինչպէս կը յիշուի Եղեռնադատ ատեանը տասն տարուան բերդարգելութեան դատապարտած էր Շիլէի Նաիպ Մէհմէտ Նազմի էֆէնտին և առաջին քարտուղար Իսմայիլ էֆէնտին եւս մէկ տարի ոստիկանութեան հսկողութեան ենթարկուելու։ Արդ, վերաքննիչ ատեանի ընդհանուր դատախազը նկատելով որ Իսմայիլ էֆէնտին կատարելապէս մեղսակից է Նաիպին և նորա թեթեւ պատժոյ ենթարկուիլն օրինաց հակառակ է, վճռաբեկ ատեանին դիմած է։

—Կարնոյ նորընտիր կուսակալ Սամիհ փաշա իւր պաշտօնին վերաբերեալ պաշտօնագրերն ստացած լինելով մէկ քանի օրէն Կարին պիտի ուղեւորի։

—Ներքին գործոց նախարարութիւնն հրահանգ ուղղեց ամեն կողմ որպէս զի առանց արտօնութեան օտար հաստատութիւնք չկառուցուին։

—Զինուորական Քննիչ Յանձնաժողովոյ անդամներէն Ահմէտ Աֆիֆ փաշա երէկ Պրուսա ուղեւորեցաւ։

—Լոյտի ընկերութեան Տէհէյ շոգենաւն երէկ մայրաքաղաքս բերաւ 52 սնտուկ մալզէրեան հրացան ի հաշիւ կայս. կառավարութեան։

—Անցեալ շաբաթ օր ի Գոնեա երկրաշարժի սաստիկ ցնցում մ'զգացուեր է առանց ո և է վնաս պատճառելու։

—Ըստ տեղեկութեանց [illegible], Վեհ. Սուլթանն իմանալով թէ Եյուպի Թուրք վարժարանին մէջ վառելափայտ չի գտնուելով աշակերտք կը նեղուին, հրամայած է արքունի ամբարանոցէն պէտք եղածին չափ փայտ ղրկել այդ վարժարանը։

—Պասրայի նորընտիր կուսակալ Հիտայէթ փաշա անցեալ երկուշաբթի օր Զմիւռնիա հասեր և անդ օր մը մնալէ յետոյ Համբայ ելեր է դէպ յիւր պաշտօնատեղին։

—[illegible] առագաստանաւն, որ Թայրաննէն Մարսիլիա կ'երթար ցորեն բարձած, անցեալ շաբթու խրեր է Դարդանէլի առջեւ։

ԱԶԴ. ՕՍՄ. ՀԱՆՐ. ՊԱՐՏՈՒՑ

Օսմանեան Հանրային Պարտուց Թողեալ հասութից Վարչութիւնը նուաստագի կը գնէ Թէզքէրէներու տոմարներուն և տետրոցներուն կազմողչէքն, որոց պէտք ունի 1305ի ելմտական տարեշրջանին համար։

Առաջարկները պիտի ընդունուին ի Գրասենեակն Ընդհանուր Հաշուակալութեան մինչեւ 11|23 փետրուար 1889, ուր կարելի է դիմել ստանալու համար աւելի ընդարձակ տեղեկութիւններ։

1/13 փետրուար 272
3—3 ԸՆԴՀ. ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՐ ԹԱՏՐՈՆ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ
ԲԵՐԱՅԻ
Վաղը ցերեկ, զեղչեալ գներով,
Լ'ԱՖՐԻԳԷՆ (L'AFRICAINE)
Վաղը գիշեր
ՄԱՏԱՄ ԱՆԿՕԻ ԱՂՋԻԿԸ
LA FILLE DE Mme ANGOT

ՀԵՌԱԳՐԱԼՈՒՐՔ

ԱԺԱՆՍ ՀԱՎԱՍ

Բարիզ, 15 փետր.

Կը կարծուի թէ Հանրապետութեան Նախագահը Պ. Րուվիէի պիտի յանձնէ նոր նախարարութիւնը կազմելու հոգը։ Յայտնի չէ թէ Պ. Րուվիէ պիտի ընդունի՞։

Աթէնք, 15 փետր.

Ելմտացոյցին վիճաբանութիւնն սկըսաւ երէկ. ընդդիմադիր կուսակցութեան գլխաւոր ատենաբանք խօսք պիտի առնուն՝ պարսաւելու համար կառավարութեան ելմտական դրութիւնը. Պ. Թրիգուբի վստահութեան քուէ պիտի խնդրէ՝ ապահովելու համար այդ դրութեան յաջողութիւնը։

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ

Ղալաթիա, 4 փետրվար
Դահեկան

ԸՆԹԱՑՔ ՓՈԽԱՆԱԿԱԳՐՈՑ

3 ամիս Լոնտրայի վրայ (Պանքայի)	110 3/8
3 » » » (վճռ.կնի)	110 1/4
3 » Բարիզի » (պանքայի)	22 87½
» » » (վճռ.կնի)	22 95

Օսմանեան Քօնսօլիտէ

Երէկ երեկոյ գոց. (Միաց. Դ. Սէրի	17 10
Պորսային գոցուելէն վերջը »	17 11
Բերայի մէջ »	— —
Առաւօտուն բացուեցաւ »	17 10
Կէս օրին »	17 13

ԻՍԹԻԳՐԱՃԸ ՏԱԽԻԼԻ

Երէկ երեկոյ	42 14
Այս առաւօտ	42 10
Կէս օր	42 13

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԷԹՂԹՈՑ

Փոխառութիւն A. Սէրի	28 20
» B. »	16 30
» C. »	17 13

ԲԱԺՆԵՏՈՄՍՔ

Սօսիէթէ ժէնէրալ	Անգլ. Լր.	4 19
Քրէտի ժէնէրալ	Օսմ. »	9 1
Պանք տը Գոնս	» »	7 22
Սօս. Շանժ է վալեօր	» »	4 34
Թրամուէյ	» »	490
Րումէլի երկաթուղի	Ֆր.	48 90
Օպլիկասիօն տը Բրիօրիթէ	»	— —
Բաժնեթուղթ Լավրիոնի	»	115

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՑ

Օսմանեան ոսկի	ղրշ.	100
20 Ֆրանքնոց	»	88 1
Անգլիական ոսկի	»	111 2
Իմփէրիալ	»	91 10
Քրիմից	»	51 15
Ռուպլի թղթադրամ	»	8 45
» արծաթ	»	77 20
Մէճ. արծաթ. (տարբ)	»	108 26
Վեցնոց	»	103 30
Հինգնոց	»	103 30
Մեթալիք	»	102 20
Թասֆիյէ	»	9 20

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

Լոնտոն, 15 փետրվար ժամ 5 վայր. 15 երեկոյ

Անգլ. քօնսօլիտէ	99 1/16
Օսմ. » Սէրի Դ. բացուեցաւ	15 1/2
» » » գոցուեցաւ	15 5/8
» » » Ա	28 1/2
» » » Բ.	16 5/8
» » » Գ.	15 1/2
Օթօման 1871	87
փոխառութիւն 1877	98 3/4
Պանք Օթօման	11 1/2
Ռուսական փոխառ. 1873	102 1/4
Եգիպտական միացեալ (Իւնիֆիյէ	86 3/8
» առանձ. (բրիվիլէժիէ	103 1/4
Տայրա Սանիէ	81 7/8
Տօմանիալ փոխառ. Րօշիլտ	102
Հունգարական գարտաթուղթ 4 %	— —
Փոխանակութիւն Բարիզի վրայ	25 526

Վիեննա, 15 փետրվար ժամ 4 երեկոյ

Փոխանակութիւն Լոնտոնի վրայ	121 65
Օսմանեան երկաթուղի	22 80

Բարիզ, 15 փետրվար ժամ 3 վայր. 45 երեկոյ

Ֆրանսական Ռանթ 4 1/2 %	104 07 1/2
» » 3 %	83 90
Օսմանեան քօնսօլիտէ Սէրի Դ. բացուեցաւ	15 72 1/2
» » » գոցուեցաւ	15 82 1/2
» » » Բ.	16
» » » Գ.	16
Օսմանեան երկաթուղի	48
» Րէժիի բաժնեթուղթք	483 75
Պանք Օթօման	40
Գրէտի Լիոնէ	696 25
» Ֆօնսիէ	1362 50
Բաժնետոմս Լիոնի	— —
Սուէզի ջրանցք	2233 75
Ռուսական 5 % 1877 ի	101 7/8
Իտալական Ռանթ	95 87 1/2
Սպանիական արտաքին	75 7/16
Եգիպտական միացեալ	437 50
Բրիօրիթէ Թիւրք	141 25
Հելլենական 5 %	452 50
Չէք Լոնտրայի վրայ	25 32

ԲԱՐԻԶ ԲԹԻԹ ՊՈՒՐՍ

Բարիզ, 15 փետրվար ժ. 10 վ. 30 երեկոյ

Ֆրանսական Ռանթ 3 %	83 90
Օսմանեան քօնսօլիտէ	15 80
Եգիպտ. ական	437 50

ՀՆԴԿԱՉԻՆԱԿԱՆ ՄԹԵՐԱՆՈՑ

Պոլիս, Պահչէգ. Րասիմ փաշա Խան, Թիւ 1

Սոյն մթերանոցին մէջ կը գտնուին Հնդկաչինական գործարաններէն բերուած ամեն տեսակ գեղեցիկ նիւթեր և ընտիր ապրանքներ՝ դիւրամատչելի գներով։ Պ. Մ. Պէնկեան՝ մթերանոցի տէրն՝ ամեն զոհողութիւն յանձն առած է գոհացնելու համար իւր բազմաթիւ յաճախորդներն։

223 5—15

ՎԱՌԱՐԱՆԻՍ ՔՈՎ

«Արեւելք»ի կամաւորները.—Ներսիսի Մաշտոցը.—Մելիքեանի գրչաւոր նամակը.—Ադամեան և Շահպազ.—Ս. Սարգիս։

Արեւելքի կամաւոր գրիչք ա՛լ չեն երեւիր. կը թուի թէ լռութեան գաղտնի դաշնակցութիւն մը կնքուած է։ Կ'ըսեն թէ մինչ նոր տարին կ'սկսէր, մինչ մեր գործերը նորընտիր Պատրիարքի հետ նորոգ շրջան մը կ'սկսէին, կարծես այդ կամաւորաց նիւթերն սպառեցան, և տակաւին ասոնց նման բաներ ու բառեր, որք բերնէ բերան կը թռչին և այսօր իսկ։ — Ոչ. Նիւթերը չեն սպառիր. Արեւելքի կամաւորք իրենց թերթին մէկ յայտարարութեան պէտքն ունէին, և այդ յայտարարութիւնը կարդացինք, որով ձայնատուեալ էր գրչաց։ Արեւելք ցորչափ անաչառ ոգւով ազգ. գործերը քննէ, իրերը քրքրէ, պաշտօնական մարմինները խթանէ, իր երդուեալ կամաւորք յաւէտ անբաժան են իրմէ, և կը հսկեն անքուն։ Երկրորդ պատճառ մըն ալ այս կրնայ համարուիլ որ ազգային նիւթերով զբաղող գրչաց համար որչափ անգամ նոր պաշտօնեաներ մեր գործոց գլուխն անցնին, նոր երեւոյթ մ'է այն, զոր հարկ է մտադրութեամբ քննել, և ապա, կրթնած իր գրչի մահակին, նշանակել խոզութիւններն։ Ի՛նչ երազներ չունեցանք երբ շոգենաւը մը մեր նորընտիր Պատրիարքը Քում-Քա-պուի ցամաքը կը հանէր. Ի՛նչ արտեւանդն իղձեր թեւեր առին։ Իրաւունք չունէի՞նք ըսել որ Տ. Խորէն Սրբազան, գրականութեան և գրչի մարդ, իր իսկ անձին օրինակաւ՝ մեր գործերն անաչառութեամբ քննադատելու ազատութիւնը պիտի սրբագործէր. թող պիտի տար քննադատել պատրիարքն իսկ։ Եւ տակաւին մեր իղձերը ջերմեռանդ են. հաւատք ալ ունինք որ Վանուց անդորր խաղաղութեան մէջ՝ գրադարանի և սրբոց պատկերներու առջեւ խաչնկքող մարդը պարզ վանական, աւելի բան մը ըլլալու է։ Գրականութիւնն աշխարհքն է, գրականութիւնը Բանին (raison) տիրապետութիւնն է։ Ահա ինչ որ Տ. Խորէն Սրբազան, իբրեւ ճշմարտութիւն կամ ոչ, ի լուր առ յապա եկեղոց պիտի աւանդէ պատմութեան թերթերուն։ Երանի՛ այն Պատրիարքի որուն կենդանի արձանագրութիւնը ժողովուրդն ինքն է։

Նախորդ շաբթու Սամաթիոյ Սահակեան վարժարանը կը մտնէի։ Ցերեկուան հանգստի ու զբօսանաց ժամն էր. Ի՛նչ դաշնակաւոր և որտառուչ երգեցին հանգուցեալ Պատրիարքին «Մաշտոց»ն։ [illegible] լսած եմ զայն. լսած են բազումք այն օրերէն ի վեր ալ որ զնա չենք տեսներ. և ամեն անգամ որ կը լսեմ, քաղցրիկ յիշատակներ կը զարթնուն. նոյն հսկայ պատկերը կը կանգնի, իր բոլոր մեծավայելուչ վսեմութեամբն, երեւակայութեանս առջեւ. նո՛յն [illegible] և շնորհալից դէմքը, նոյն [illegible] և խոր նայուածքն, որք զմեզ կը յուզեն, և նոյն յստակ ձայնն՝ որ, եկեղեցւոյ կամարին տակ, աչաւոր շեշտով կը ցնցէր զմեզ։ Ո՞ւր են, ո՞ւր մնացին այնուհետեւ հնարուած երգերն. ամեն դպրոց, ամեն երաժշտապետ, ամեն տաղաչափ բան մը յօրինած էր. և սակայն այսօր ամենն ալ լռած են, բան մը չեն զարթուցաներ ի մեզ. չենք փնտռեր ի նոսին բան մը, պատկեր մը, թեթեւ շունչ մը, շեշտ մը։

Այսպէս շատ բան կը յաւերժանայ այս անկայուն գնդին վրայ, և ժողովուրդը կը սրբագործէ զայնս ազգային յանձնելով իբրեւ անմահունչ յիշատակ, և շա՛տ բան ալ մահաքուն մոռացութեան կը դատապարտուի։ Այսպէս կ'անցնին իրերն ու անձինք, մեծերն ու փոքունք. և մեր ժողովուրդը, կանգուն կենաց ծայրին վրայ, ամենուն վերջին շունչը կը ժողվէ, իր ձեռքով կը ձեւէ պատանքներն, իր բրիչով կը բանայ գերեզմաններն, իր լեզուաւ կ'արտասանէ ամենուն դամբանականները։ Տակաւին ինչեր չպիտի դնէ իր ոտքերուն տակ։

Այս քիչ մը մթին կամ յստակ խորհրդածութիւնը, մինչ այս շրջանի մէջ առաջին անգամ, երկարատեւ լռութենէ ետքը, գրելու կ'սկսիմ, գրչիս տակ կը սահի իբրեւ կանխաբան։ Ողջո՛յն։

Արեւելքի ընթերցողք լսեցին որ Մելիքեանի մարմինը Մարսիլիայէն ի Տփղիս փոխադրուեցաւ՝ հանգուցանելու զնա մեր եկեղեցւոյ սրբազան հովանւոյն տակ, հոն՝ ուր կը հանգչին այսօր՝ անխռով խաղաղութեան մէջ՝ վեհագոյն ոգիք։ Ցաւագին էր լսել թէ Եւրոպայի թղթակիցներէն մին ըսած էր թէ Միքայէլ Լոռու Մելիքեան իր լեզուին ատեցող եղած է։ Ընդհակառակն է այս։ 1873 թուականին, դպրոցական կենացս երկրորդ տարին, ճեմարանին մէջ գիպուածով ստուար ու ու մեծկակ գիրք մը անցած էր ձեռքս. այդ գրքի մէկ պատկերը տակաւին ի մը տացս անջինջ երեւակայութեանս առջեւ կը ծածանի. քսան տարեկան վաղամեռիկ երիտասարդ մըն էր նա. գլուխը խոշոր, ճակատը լայն, յօնքերը թաւ ու թուխ, նայուածքն աչաւոր, այտերը գիրուկ, բազուկներն ստուար։

Այդ պատկերներուն մէջ ահա տեսած էի քանի մը գրաբար նամակներ, որոց հեղինակն է Լորիս Մելիքեան։ Ուրեմն [illegible] սո՛ւտ է ըսել թէ նա հայ լեզուին ատեցող էր. և ա՛յս անոր յիշատակին, իր մահուանէն ետքն, անտեղի թշնամանք մը ըլլալէ զատ ուրիշ բան չապացուցաներ։ Գրոց լեզուաւ գրելու չափ յաջողութիւնը լեզուն սիրելէ աւելի բան մըն է. գրաբարի վարժ եղողը գիտէ թէ երբ ոք մինչեւ հոն կը հասնի, այլ եւս կարելի՞ բան է որ այն լեզուն սիրելէ աւելի բան մը չունենայ մարդ։

Բայց մենք ագահ ենք. քիչով գոհ չենք ըլլար, և մեռելներէն շա՛տ աւելի բան կ'սպասենք, բազում և բազմադիմի պարտքեր կը դնեմք անոնց անոնց թիկանցը վրայ։ Եւ իրաւունք ալ ունինք։ Օր պիտի գայ որ Պատկանեանի [illegible] յօրինուած մէկ տտանաւորը մեր ամենուս աղօթքն ըլլայ, և արտասանենք բոլոր եռանդեամբ՝ խամրելու համար սոյն հայ մարդոց յիշատակներն, որ ազգին շատ բան չեն կտակեր յաջորդ սերնդեան. և անշուշտ համեմատաբար պիտի ըլլայ այս. մէկուն շատ և միւսումն քիչ։ Արդեօք Ադամեանին ալ բան մը պիտի ըսե՞նք։ Բայց նախ քիչ մը խոտորիմ։

Գատը-գիւղ գիշեր մը Օթէլլօին հանդիսատես գտնուեցայ. Ադամեանի արտասանութիւնն այնչափ խոր տպաւորութիւն կը գործէր, որ, այսօր ալ կ'ըսեմ թէ ո՛վ որ հայ լեզուին չսիրեր, թող մի անգամ ունկնդիր գտնուի հայ դերասանին, եւ պահանջեմ որ յուզմութիւն և ի զգաստութիւն կուգայ։ Իւր ամբողջ մարմինն ալ ունկնդրաց շատ բան կը խօսէր. Արարուածի մը մէջ երկու հոգի գծուելով սուսերամարտի բռնուած էին և մինչ աջ ու ձախ սուրերը կը շողային, յանկարծ թատրոնի աջ կողմէն ելաւ Ադամեան՝ Լիբիոյ աւազներէն խոյացող առիւծի մը պէս. երկու կռուարարք ահաբեկ մնացին երբ հսկայ բազուկ մը իւր սուրն երկարեց անոնց մէջ։ Թէ ի՛նչ կը կրէ մարդ այս գործողութեանց առեն, տեսնելու է։ Ադամեանի արուեստն ու տաղանդը քննադատութենէ ալ գեր ի վերոյ են։ Ռուսիոյ ամեն ժողովրդոց մամուլն հռչակած է զայնս ազգ. գրիչներէն աւելի, և ինչ որ նշանակութիւն ունի աւելի, այս է որ Ադամեան իւր մայրենի լեզուաւ միայն իւր դիւցազուններն ի հանդէս կը բերէ. և այսու իւր արուեստի ու տաղանդին հետ՝ հաւասարապէս խօսեցնել տուած է հայ լեզուի մասին Ռուսին, Վրացին, Եբրայեցւոյն եւայլն։

Ուստի երբ Յոբելեանի առթիւ բերանացի քննադատութիւնք կը լսուէին, իմ մէկ խնդութիւնս ալ այն եղաւ որ Ադամեանի հետ հայ լեզուին անուղղակի մեծարանք մը կ'ընծայուէր. իսկ երկրորդ ծառայութիւնը զոր մատոյց Ազգին Յոբելեանն, այս եղաւ որ ամենքն ալ սկսան խօսիլ յանուն մոռցուած իրաւանց։ Մեր ուսուցչաց յիշատակներն արթնցած էին. Հայրիկին համար կը խօսուէր. Տերոյենց Պատուելիին անունն ալ արտասանուեցաւ. մէկն ալ կ'ըսէր թէ ոչ ոք չհարցներ զծերունին Միսաքեան։ Եւ այսպէս յառաջ կ'երթայինք և Պոլիսէն ալ դուրս ելանք։ —Վենետիկոյ Մխիթարեանք նախորդ ամսուն մամլոյ հարիւրամեակը տօնեցին. չէ՞ր արժան որ գէթ մեր թերթերն յիշատակութիւն ընէին. ո՞չ ապաքէն այդ մամուլը մեր հարց նուիրական գործոց հետ՝ հելլէն, լատին դասական գործերն հայացուցած մեզ ընծայեց, ազգ. հեղինակութիւններ ալ տուաւ ու կուտայ, և Իտալիոյ մէկ ծայրն, Ադրիականին մէջ, հայ մտաց կարողութեանց, անվհատ ջանից և բարձրագոյն կատարելութեանց վկան է։ Խօսուեցան ասոնց նման տակաւին շատ բաներ. Մաղթենք որ օր մըն ալ Ադամեանի Յոբելեանը տօնենք, և այսպէս առիթ տրուի մեզ վերստին նորոգել մոռցուած իրաւունքներն և յիշատակել զանց առնուած պարտքերը։

Սակայն իմ դիտաւորութիւնս ասոնք գրել չէ. այսօր ուրիշ բաներ ունիմ ըսելու։ Պ. Նիկողոսեան Շահպազ գիւղի խնդիր մը նետեց Արեւելքի մէջ. կը թուի թէ բաւական սուղի պիտի նստի այս Ադամեանի։ Ի՞նչ կ'ըսուի. Ադամեան Վասպուրականի աղքատիկ գիւղի մը նպաստելէ ուզած։ Իր պատասխանը գոհացուցիչ չէր. Մաղաքեան եղած է միջնորդն, և ինք բնաւ տեղեկութիւն չունի եղեր։ Իրաւացի կարելի էր համարել զայս եթէ Արեւելքի մէջ քանիցս յայտարարութիւնք դրած չ'ըլլային։ Թէ արդեօք Ադամեան պարտաւո՞ր էր զոհողութիւն մը աղքատիկ մանկանց հայ գիւղի մը։ — Ինչո՞ւ չէ, և ո՞վ կայ առաւել դիւրազգած քան զդերասանն, այն մարդը կ'ըսեմ, որ այլոց վիշտերը յանձին կը մարմնացնէ, աղքատին քծծեալ հանդերձները կը հագնի, տառապելոյն արցունքն ունի, այրւոյն սգով ու սեւերով կը համակուի, և վիրաւորին աղեկիզիկ ճիչերը կ'արձակէ։ — Եւ սակայն ի՞նչ ընել պարտի Ադամեան եթէ գիւղերն ու թաղերն յաջորդաբար դիմեն հայ դերասանին, մին իր ելմտացուցին բացը ցուցնէ և միւսը թաղ. արկղին դատարկութիւնն . . .։

Հապա բան մը ըսել պէտք չէ՞ մեր այն ունեւոր ձեռքերուն՝ որք յանձնախմբին տոմսակները ետ ղրկած էին. միանգամ եւս չ'ապացուցի՞ն որ Պոլսոյ ունեւոր դասը, շատ քիչ բացառութեամբ, մեր գաւառացի աղքատիկ մանկտւոյն համար, ազգային մարդասիրական զգացումներ իսկ չունի և գուցէ անոնք որ 25 դահեկան զլացած էին, Ադամեանի 25 ոսկւոյ պահանջքը մասին կծանող լեզուաւ քննադատութիւն ըրին ու կ'ընեն։

Այս շաբթուան լուրերն ասոնք էին. և քիչ մնաց որ մեր Ս. Սարգիս վրայ երթար. Բայց ոչ. այս Սուրբը դիւրաւ չի մոռցուիր, Կ. Պոլսոյ մէջ ալ ջերմեռանդ հաւատացողներ ունի, մեր պանդուխտ եղբարք այս եօթնեկի ծոմն անտրտունջ կը տանին։

Հերուան կռիւը տակաւին մոռցուած չէ, հազիւ թէ սիւնակ մը բան կը գրէի աւանդութենէ, և ահա յաջորդաբար բանակ մը սկսաւ երեւիլ Արեւելքի մէջ։ Ամեն կողմանէ նամակներ տեղացին, քերթերն հրատարակուեցան, ամենքն ալ առ հասարակ կ'ապացուցանէին թէ սիրական Սուրբ մըն է այդ. ամեն գաւառ, ամեն գիւղ սրբարան մը, եկեղեցի մը և կամ վանք մը ունի յանուն Ս. Սարգսի, ամեն տուն, ամեն մամիկ ոտանաւոր մը ունի.

Այս գիշերով դուրս մի ելլայ,
Հայ զօրաւոր սուրբ մի տեսայ.
Ձօրուկ գացի, ոտքը ինկայ... եւն։

Ս. Սարգսի ազգութեան մասին ինչ որ ըսեն ուզենք, սա յայտնի է որ ո՛չ մէկ հայ իբր օտարական կը պաշտէ զնա։ Պաղտատէն գրկուած նամակի մը հեղինակը կը գրէ այսպէս. «Քաղցր է ինձ հաւատալ որ իմ անուանակիցս [illegible] սպիտակ ձիաւորը հայ Սարգիսն է՝ ինչպէս կը հաւատան մեր բոլոր ծերերն ու պառաւները։ Իսկ եթէ բանասէրներն ու հնագէտները կրնան հակառակն հաստատել, կ'աղաչեմ շուտ ընեն, որպէս զի փոխինդն ու այլ պատրաստութիւնք զոր կ'ընենք ի պատիւ իմ անուանակցին, այսուհետեւ վերցնենք մեր տուներէն։ Միայն թէ մեր քաջ Սարգսին պաշտօնանկ ընելու կարող անձինք թող հաճին ցոյց տալ մի ուրիշ պաշտպան մեր նշանուելիք աղջկանց ու երիտասարդաց։» Ուրեմն Ս. Սարգիս կը պաշտուի իբրեւ հայ ասպետ մը։

Նիւթին այդ կողմերը չկրնար քրքրել. կրօնքներն ո՛ւր որ ալ երթան, ո՛ւր բարձունք ալ հասնին, բանասիրին, իմաստասիրին քով ժողովուրդն առանձին կարծիքներ ու կրօնական հաւատալիքներ կ'ստեղծէ. եկեղեցւոյն կամարներուն տակ՝ մեզ հետ ծնրադիր կը խոնարհի. իսկ դաշտին ու լերանց մէջ, գետերու վրայ՝ արագընթաց սրբոց օգնութեանը կարօտ կը տեսնէ ինքզինքը։ Առանձին գիտելի իրողութիւն մ'է որ մեր «վեհ սուրբերը», գրականութեան մարտիրոսներ, եկեղեցւոյ նահատակները, «միայն իրանց կենդանութեան և կամ մահուանից յետոյ մի կարճ ժամանակ են ժողովրդականութիւն վայելել, իսկ այնուհետեւ հայ ժողովրդի գոնէ ստորին դասի բերանից անհետացել է նոցա անունը»։ Ո՛վ չէր փափաքեր որ ամեն կողմ տաճարներ ունենայինք յանուն մեր Թարգմանչաց, Ներսէսներու, և այլոց։ «Հա՛յ մարդ, ո՞ւր են Ս. Մեսրոպի, Ս. Ներսիսի և այլոց տաճարները. նա չի էլ հաւատում թէ մենք այսպիսի սուրբեր ենք ունեցել. նա չի հաւատալ իր ունեցած փառքին։ Ամուլ կնոջ զաւակ պարգեւողը, կարօտեալներին օգնութեան ձեռք կարկառողը, միամօր զաւակը մահից փրկողը, և անճարին ճար անողը Ս. Սարգիսն է. երբեք չեմ պատահել մի գիւղացու, որ բացագանչի. «Է՛յ Ս. Ներսէս, կամ Ս. Վարդան, կամ Ս. Մեսրոպ, դու իմ բալան մահից փրկես,» այլ նա Ս. Սարգսի անունն ունի իւր բերանում։»

Այս մասն ալ չկրնար երկարեմ. Դիւցազնական դարուց աստուածները քննելով և անոնց ստորոգելիքները, հնոց մէջ՝ առաքինութեանց՝ իբրեւ գերագոյնը՝ կը գտնենք բիրտ ուժն։ Այսպէս կրօնքներն երբեմն իրենց հաւատացելոց հոգեբանական մէկ գաղտնիքն ի յայտ կը բերեն. Մեր գիւղացին զինեալ ու ձիաւոր սուրբերը սիրած է և այսու մատնած է իւր մէկ բնական յարումն չորքոտանեաց այդ պատուականագոյնին, որ կրակոտ է, որ փոշին մրրիկ կը հանէ.

«Ձիուդ ճարին մեռնիմ, հրաշքիդ մեռնիմ.
Հաւատօքս հաւատամ քեզ, զօրքիդ մեռնիմ»

Տանն ու մօր կրօնքը շատ զօրաւոր է. կենացդ մինչեւ վերջին օրը քեզ ուղեկից է. ոչ մէկ զօրութիւն չէ կրող տապալել զայն։ Ո՛րչափ անգամ յերազի տեսել եմ այդ Սուրբը. մերթ սպիտակ և մերթ սեւ ձիու վրայ նստած ինչպէս կը նկարագրին զնա մեր տանը մէջ, և ինչպէս տեսած եմ մեր եկեղեցւոյն մէջ պատէն կախուած. կը զարմանամ թէ ի՛նչպէս տակաւին չեմ մոռցած. Սեւ ձիու վրայ նստած էր օր մը. սպիտակ աստղիկ մը (չղնչան) անոր ճակտին վրայ կը ծածանէր. բաշերը ուսին վրայ կը փաղփէին գեղածուփ. մազերը շողշողուն և կայծակնացայտ, սրունքները ճապուկ և թեթեւ ընդգծեալ. Թէոփիլ Կոթիէի [illegible] տեսած չէի այն ատեն. տեսայ և սակայն ո՛րչափ քան զնա պակաս կը գտնէի։

Եւ ահա ինչ որ զարմանալի է. այսօր Սահակ ունիմ, Մեսրոպ ունիմ, Վարդան ունիմ, Թարգմանիչներ ունիմ, գրականութեան հաւատք և գրականութեան սուրբեր, և սակայն Ս. Սարգսի ոչ ձին կարող եղայ մոռնալ և ոչ իր երագահաս զօրութիւնը։ Եւ այսօր ալ մինչ ես այս տողերը կը գրեմ, մեր գիւղացի մամիկները թերեւս շաբաթ գիշերուայ փոխինդը կը պատրաստեն «որպէս զի լուսաբացին երբ սուրբը գայ, հաւանի տանը, ձիուն ագին խիւսին մէջ թաթաւէ, հետք մը թողու ու անցնի։»

3 փետր. 1889 ՀՐԱՆԴ
Սկիւտար

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀ ՄԸ

Այո, կ'ապահովեմ ձեզ, կատարեալ աշխարհ մը զոր անցեալ երեկոյ գտայ Բերայի Հայոց Արուեստանոցին մէջ—անտարակոյս ոչ այնքան արժանեօք որչափ ունեցաւ Գոլոմպոս Ամերիկան գտնելով. — բայց կրնաք հաւատալ թէ մեծ Ճենովացին զգացածէն պակաս սքանչացում չունեցայ։ Ես ալ ամէնուն պէս լսեր էի թէ Քնար անուամբ, հոգիներ սփոփող երաժշտական ընկերութիւն մը հաստատուեր էր վերջերս, լուր մը որոյ նման բաներ այնքան յաճախ եկած փայփայած են ականջնիս որ, ճշմարիտը, աւելի կարեւորութիւն մը չտուի, և կարելի չէր ալ ընծայել։ Կը գտնուինք այնպիսի երանաւէտ վայր մը ուր, վարդի նման, առաւօտ մը միայն կ'ապրին ամենագեղեցիկ նպատակներով սկսուած ձեռնարկները։ Ի՞նչպէս յուսալ թէ Քնարը, որ ուրիշ վաղամեռիկ ընկերութեանց պէս ունեցած էր տպագրեալ կանոնագիր, տնօրէն ժողով, ընդհանուր ժողով, պարզ անդամ, պատուոյ անդամ, վերջապէս բոլոր անոնց նախանձելի բաները, պիտի յաջողէր կազմել բացառութիւն մը, ինչպէս եղաւ Միացեալ Ընկերութիւնը, օրհնեալ ըլլայ միշտ իւր անունը։

Անցեալ երեկոյ ուրեմն, քանի մը բարեկամներ զիս համոզելու համար թէ չարաչար խաբուած եմ Քնարի մասին, տարին զիս Արհեստանոց։ Աս ինքն ալ ինձի համար բոլորովին նորութիւն մ'ըլլալով, մէկէ աւելի կրկին զարմացման ցնցումներ ունեցայ ի տես անոր անծայրածիր սրահին ուր տեղի կ'ունենան երաժշտական նիստերը։ Այսպիսի սրահ մը ո՛րքան հարկաւոր տարր մ'է հաւաքական գործոց յաջողութեան։ Ձեւ և նորոյթի յատկացեալ սոյն շէնքն եթէ այսօր կը բանայ իւր դռները երաժշտասէր երիտասարդաց, վաղը պիտի լինի անկասկած գիտնական երեկոյթից վայր մը, և իւր որմերը որ կը շնչեն առաւօտները աղջկանց փափաւքովը, երեկոյները պիտի թնդան [illegible] մը որոտումով և կամ գիտնականի մը մաշած ձայնովը։

Այս ամենն ալ եթէ դեռ չ'ունինք, պիտի ունենանք, և իմ երեւակայութիւնս ինձ յուսալ կուտայ տեսնել օր մը հոն ձայնական երաժշտութեան ընկերութիւն մը, մանչերու համար դաս, աղջկանց համար դաս, ինչպէս ի Թէւթոնիա Գերմանացիք ունին վաղուց ի վեր։ Եւ այս՝ գործին պսակումը պիտի ըլլայ, որովհետեւ ամուսնանալու ազդ երիտասարդք փոխանակ [illegible] փնտռելու պէս տնէ տուն աղջիկտեսի երթալու, կրնան այդ ամենապարկեշտապէս հաւաքուած գումարումներուն ներկայանալ և ընտրութիւն մ'ընել քիչ մ'աւելի բանաստեղծական կերպով։ Ուրեմն զաւկի տէր մօրերուն աչքը լոյս։ Սրահին այս ամէն առաւելութիւնները թուած ատեննիս չենք կրնար, առանց անարդարութեան, բարի յիշատակութիւն մը չուղարկել այն անձին որ օժտեց Բերան այսպիսի շինութեամբ մը։ Կը մնայ Քնարին և պատգամ ընկերութեանց վայելել լիովին անոր ընծայած օգտակարութիւնները, երկար և հաստատուն կեանք մ'ունենալով։ Քնարը պիտի ապրի՞. տարակոյս չկայ, եթէ դատեմ իւր ներկայ ճակատագրէն որ համակ եռանդ է։ Եւ յետոյ, կարելի բան չէ որ աւրին չ'սփռուի հոն ուր ոտքը կոխեր է Աստուր Ցակոբ—որ այնքան սիրող է երաժշտութեան և այնքան ալ ընդհանրապէս հակամէտ համբերատարութեամբ զոհ ընելու ամեն ոք։ Ձեմ գիտեր, ի՛նչ հրաշքով գտաւ երեսնի չափ ընկերներ, Բերայի հայութեան մէջ զոր մինչեւ ցարդ գեղարուեստից համար անապատ և ճահճային բաբելոն մը կը կարծէինք, և կազմեց անոնցմով պատկառելի խումբ մը, որոյ մէջ կրնաք երթալ տեսնել գրեթէ ամէն տեսակ գործիներ։

Մինչեւ մէկ աստիճան ներելի էր յուսալ թէ Բերայի հայ ընտանեաց մէջ պիտի գտնուէին երիտասարդներ որք հեռանալով քիչ մը իրենց խաղամոլ [illegible] և [illegible]ներու օրինակէն, սիրեն ուսանել ջութակ ածել։ Այս գործին [illegible] բան մ'ունի և միւսներէն աւելի յարմար է երիտասարդի մը առիթ ընծայելու բազմութեանց մէջ փայլելու, հոն, դաշնամուրին քովիկը ուղիղ կեցած, աչքին ու կոնտոցին ծայրովը իւր սիրել ուզածին լանջքը կրակ ու բոց թափելու։ Այս պատճառաւ զայն ընտրողները շատ պիտի ըլլային և իրօք ալ բազմաթիւ են։ Բայց ի՛նչ սիրայօղ հրապոյր կրնայ դուրս գալ, խնդրեմ ըսէք, [illegible] մէ կամ [illegible] մը խողովակէն, [illegible] մը թմբուկէն ընտանեկան շրջանակի մը մէջ։ Հոգ, կարելի չէ այդ նուագարաններով և ոչ իսկ պարտիզակցի աղախնի մը սիրտը գրաւել։ Հետեւցնել պէտք է թէ արուեստական կիրքն է միայն որ մղած է շատ մը երիտասարդներ ապահնորհ գեր մը կատարել սոյնպիսի գործիներու վարժուիլ յանձն առնլով։

Այս նկատմամբ արժանի են մեր ծափահարութեանց ընկերութեան համայն անդամք որոնք ի հարկէ օր քան զօր աւելի սիրահարութիւն մը պիտի ունենան իրենց մուսային համար քանի զարգանայ խմբին հաւաքական կրթութիւնը։ Պարզ մահկանացու մը Քնարի գոյութեան մէջ ուրիշ բան չկրնար գտնել բայց եթէ առիթ մը իւր երաժշտութեան կարօտն առնելու անոր նիստերուն հետեւելով։ Փիլիսոփայն պիտի ըսէր թէ բարոյականացուցիչ հաստատութիւն մ'է զի երգը կը բարձրացնէ հոգին, կ'առնու զայն իւր թեւոց վրայ տանելու համար, վեր, շատ վեր, եթերային գաւառ մը ուր կ'սկսի աշխարհի ամենօրեայ տափակութեանց համար անդիմադրելի զզուանք մը։ Բայց ի՞նչ պիտի գտնէր հոն Գր. Արծրունի Մշակի խմբագիրը։ Այդ չէք գիտեր։

Տասնեակ տարիներ յառաջ Թիֆլիսի մէջ իւր Քերվանսարայի ծառոցը ներքեւ ջերմութեամբ կը վիճաբանէինք։ Նա իւր ազգասիրական հոգւովն կը պնդէր թէ Լուսաւորչականք մեղապարտ են եթէ Պոլսոյ մէջ ազգին մէկ մասը, պապական անուան տակ, զատուած կ'ապրի։

Բաժանումը բառնալու համար երբ հազար ու մէկ միջոցներ յառաջ կը բերուէին, յանկարծ երկինքէն լոյս մը ստացածի պէս,

—Պատրիարքն, ազգային ժողովն, այս ամէնը չպիտի կարենան բան մ'ընել, ըսաւ, բայց դուք երիտասարդներդ կրնաք միութիւնը վերականգնել,

—Վսեմ պաշտօն, բայց… շատ չեմ տեսներ թէ ի՞նչպէս։

—Շատ հեշտ է դա. դուք տգեղ տղայ մարդիկ չէք, Պոլսոյ նոր գործիչներու պատկերներն ունիմ. դուք անշուշտ գիտէք պարել, մի քիչ երգել, նուագարան մը ածել, Փրանսերէն խօսիլ. Դուք, յիսուն երիտասարդ, մտէք կաթոլիկ ընտանեաց մէջ, շնորհալի եղէք, երդուածի ըրէք պապական աղջկանց վրայ ամուսնանալ։ Այն օրից որ անոնց սրտին պիտի տիրէք, Հռովմայ գործն ա՛լ պրծած է։

Այս հնարքին նորութեան և զօրութեանը վրայ ըսելիք չկար։ Ցափշտակեալ խօսակիցս ցուրտ ջրվէժ մը վրան կարծես ստացաւ երբ իրեն ըսի որ Պոլսոյ երիտասարդք մէկիկ մէկիկ Ադոնիս ըլլալէ շատ հեռի են, թէ Ամերիկայի [illegible] Բուժները անոնցմէ աւելի շքով և վայելչութեամբ թերեւս կը պարեն, թէ իբր երգ միայն Ասպնա և Շարական գիտեն, թէ Փրանսերէնն այժմ գետնախնծորի չափ արժէք չունի և թէ նուագարան ըլլալով ահագնագոյն քթերնին հնչեցնել գիտեն միայն։ Տեսնել պէտք էր բարեկամիս յուսահատութիւնն այդ րոպէին մէջ։ Այժմ ի՛նչ փոփոխութիւն. և Քնարին գործունէութիւնը տեսնելով, որոյ կազմուածքին մէջ ամէն դաւանութեանց վերաբերող հայեր անխտրաբար ընդունուած են, կը խորհիմ Արծրունիի յղացած հնարքին և կը հաւատամ թէ կոնդակներէ աւելի Քնարը պիտի հաստատէ սէր և միութիւն։ Գեղեցիկ դերը ձերն է, ջութակ, սրինգ, կրօս-քէս, թրոմպոն, յառաջ ուրեմն, ո՛ն անդր յառաջ։

Շ.

ԿԵԱՆՔՆ Ի ՓՐԱՆՍԱ

Բարիզի Արուեստահանդէսն. — Էյֆէլի աշտարակն. — Շրջապատկեր. — Կանանց վեհաժողովն. — Բանթէոն և Օտեան. — Կենաց Իմաստը. — Գրական և արուեստական իրողութիւնք։

Տարւոյս սկիզբէն ի վեր Արուեստահանդէսի պատրաստութիւնք կը զբաղեցնեն ի Փրանսա բոլոր միտքերն։ Հազարաւոր ուղեղներ և բազուկներ կ'աշխատին։ Արուեստահանդէսի շէնքը գրեթէ աւարտ կը գտնէ և կը բանայ իւր դուռներն ընդունելու համար այն անհամար առարկաներ, որք աշխարհի ամէն կողմերէն կը թափին Բարիզ՝ մարդկային յառաջդիմութեան վերջին ձեւն ի յայտ ածելու համար այն երջանիկ մահկանացուաց առջեւ, որք այս տարի Փրանսայի սահմանը պիտի երթան գեղարուեստից և ճարտարարուեստից հրաշալեացն յափշտակութիւն։ Էյֆէլի աշտարակն, որ, երբ ծրագրական վիճակի մէջ էր, այնքան քննադատներ ունեցաւ նոյն իսկ արուեստագիտաց և գրագիտաց մէջ, և որ շինութեան դէմ բողոքող աղերսագիր մ'իսկ ներկայացուեցաւ երկու տարի յառաջ առ Նախարարն Հանրօգուտ շինութեանց Փրանսայի, երեք շաբաթէն աւարտ պիտի գտնէ։ Նորա կատարն, որ երեք հարիւր մեթր բարձրութիւն պիտի ունենայ, բարձրութիւն զոր հազիւ երկու երրորդին հասած էին ցարդ մարդկային շինուածք, կը խրի կը մխրճի հետզհետէ ի խորս ամպոց։ Տասն և իններորդ դարուն այդ երկաթէ յիշակերտն, գլուխ գործոց մարդկային յանդգնութեան, կը խոստանայ մեծագոյն հրապոյրն լինիլ Արուեստահանդէսին։

Արուեստահանդէսին հետաքրքրական իրերէն մին պիտի լինի նաև գեղեցիկ շրջապատկեր (panorama) մը, զոր կը պատրաստեն եղբ. երկու արուեստագէտ նկարիչներ։ Այդ շրջապատկերին մէջ պիտի ներկայանան բոլոր այն մեծ մարդերն, որք հարիւր տարիներէ ի վեր Փրանսայի փառքերն եղան։ [illegible] կը նկարագրէ այդ շրջապատկերն ուր կը ներկայանան, 1789ի Հանրաժողովին անդամներէն յետոյ, Ժիռոնտէնք և աճամբրիկք ֆրանսական Յեղափոխութեան. Շառլօթ Գորտէ, դեղձանայ, Հանդէպ Մառաի, որ կը խօսի Տանթոնի և Ռոպէսպիէռի հետ. Յեղափոխութեան և կայսրութեան զինուորականք, շողշողուն համազգեստներով, և Նաբոլէոն Ա., զոր կը շրջապատեն իւր մարեշալները և իւր կին, Մառի Լուիզ։ Յետոյ Առաջին կայսրութեան անկման յաջորդող խաղաղութեան ժամանակներն, մեծանուն տրիբունք, ականաւոր գրագէտք, հանրահռչակ կանայք, Ժօռժ Սան, գլխաբաց նստած արձանի մ'առընթեր, Ռաշէլ Գոթողիաի Նախորան զգեցած։ Ապա, երկրորդ կայսրութիւնն և իւր հակառակորդք, Բարիզի պաշարումն իւր թնդանօթներով և լրաբեր աղաւնիներով, և հուսկ ուրեմն վերջին Հանրապետութիւնն, բաղում հակադրութեամբք, Պ. տը Մէօն և Պ. Գլէմանսօ, Պրօլիի դուքսն եւ Կամպէթթա, Սօսիէ զօրապետն և զօրապետ Պուլանժէ։ Պ. Սատի Գառնօ կը փակէ դարուն ընթացքը. իւր քով, Փրանսայի արդի մեծ մարդերն, ամէքն յոտին, ի բաց առեալ Պ. Շէվրէօլ, որ նստելու իրաւունքին արժանացած է աներկբայ։ Եւ յետոյ, իբր միութեան գիծ ԺԸ. և ԺԹ. դարուց միջեւ, մարդն որ ծնած է «Երբ երկու տարուան էր այս դարս.» Վիքթոր Հիւկօ, քաղքենիի հագուստով, մազերն ալեւոր, կանգուն է յիշակերտի մ'առջեւ, որ կը ներկայէ Փրանսան քովերն երկու արձաններով որք կը պատկերացնեն [illegible] Հայրենեաց։

Արուեստահանդէսին առթիւ կանանց վեհաժողով մ'ալ տեղի պիտի ունենայ ի Բարիզ։ Ամերիկայի կանանց վեհաժողովի [illegible] 150,000 ֆրանք քուէարկած է արդէն ի նպաստ այդ բարիզեան վեհաժողովին, որ նպատակը պիտի ըլլայ կանանց իրաւունքներն հռչակել։ Այդ իրաւանց համար շատ խօսք աղմուկ յարուցեալ արդէն հին և նոր աշխարհներուն մէջ։ Առ մեզ իսկ, ուր այնքան առաւել կարեւորութիւն ունեցող խնդիրք և ոչ իսկ ուշադրութեան կ'առնուին, կնոջ իրաւանց հարցը պարբերաբար ելած է միջա հրապարակ, մերթ վէպերու մէջ յարուցուելով և մերթ յօդուածոց մէջ։ — Այլ ի՞նչ պիտի ընէ արդեօք այդ Վեհաժողովն. ո՞ր իրաւունքն է այն որ պիտի պահանջէ, իրաւունք որ այժմ զլացուած ըլլայ կանանց։ Նոքա կ'իշխեն մեր սրտերուն և մեր տուներուն։ Նոքա յԵւրոպա և յԱմերիկա սկսած են օրէնք ուսնիլ, բժշկութիւն ընել, հրապարակագրել։ Քաղաքականութեան մէջ, գրականութեան մէջ, արուեստից մէջ, հետզհետէ կը ստանան կարեւորութիւն։ Ի՞նչ կ'ուզեն ուրեմն.—Կ'ուզեն որ իրենք ալ մարդոց պէս, դեր ունենան կառավարութեան մէջ. կ'ուզեն մասնակցիլ օրէնսդիր իշխանութեան, վարչական իշխանութեան, դատական իշխանութեան։ Կ'ուզեն քուէ տալ և ընտրելի ըլլալ քաղաքակիրթ աշխարհին խորհրդարանաց մէջ, կ'ուզեն դատաւոր ըլլալ, կ'ուզեն նախարար ըլլալ. օր մ'ալ ուզեն թերեւս զինուոր և զօրապետ ըլլալ, թէ և այս նուազ հաւանական է։ Քանի որ կը մասնակցին երկրին արտադրութեանց, վաճառականութեան, գրականութեան, արուեստից, քանի որ ունին մարդոց չափ և յաճախ մարդոցմէ աւելի խելք, ինչո՞ւ չունենան նաև անոնց գերիշխան իրաւասութիւնները․․․։—Սակայն ենթադրելով որ օր մը կանայք տիրանան այն իրաւանց, զորս այնքան խանդով այժմ կը պահանջեն, ո՛չ ապաքէն պիտի պակսին այն գրգանայ շնորհն, որով քաղցրութիւն կը սփռեն մեր կեանքին մէջ, այն գերագոյն հրապոյր, որով կը գրաւեն կը վարեն մեր սրտերն։ Այն օրէն կնոջ փրկարար դերը պիտի դադրի, և այդ՝ դժբախտութիւն մը պիտի ըլլայ մարդկութեան համար։ Կանանց վեհաժողովն աւելի աղէկ չըներ եթէ դրամ և զարման որոնէ բառնալու համար այն խորին թշուառութիւններն, որք դեռատի կոյսեր ի ծոց ապականութեան կը նետեն, որք մայրերը կը մղեն յորդեսպանութիւն և որք յաճախ կը թողուն փոքրիկ աղջկունքն անպաշտպան ցուրտին ու քաղցին դէմ։ Այլ աներկբայ այս տողերը չը պիտի կարդան Վեհաժողովին անդամուհիք և եթէ կարդային և հաւանէին իսկ, այդ չը պիտի արգիլէր որ դարձեալ չարունակէին պատերազմի դրօշ պարզել ընդդէմ տգեղ սեռին, և հռչակել զայն հարստահարիչ, բռնապետ և իրենց իրաւանց կապտող. այդ չը պիտի արգիլէր որ ճառեր խօսուէին, վիճաբանութիւններ լինէին և իրաց այս անիրաւ ընթացքին վախճան մը տալու միջոցներ որոնուէին․․․։

Այս տարի յուլիս 14 ի առթն ի Փրանսա արտասովոր շուք մը պիտի ունենայ ոչ միայն զի Արուեստահանդէսին տարին է, այլ զի Հարիւրեմեակն Փրանսական Յեղափոխութեան։ Այդ օրն ի Բանթէոն պիտի փոխադրուին կարգ մը մեծ մարդոց աճիւնք, մեծ մանաւանդ իբր մարդեր Յեղափոխութեան. և Մառսօի, Հօշի կամ Գոտէնի աճիւնք պիտի երթան հանգչիլ Ռուսօի և Վոլթէռի մարմնոց քով, մինչ այնքան ուրիշներ, փառքեր անմոռաց, նուազ հաւատարիմ Յեղափոխութեան, պիտի շարունակեն մնալ իրենց խոնարհ գերեզմաններուն մէջ։ Կողմնակալութեան ոգին հիմա գերիշխան է ի Փրանսա, և քաղաքական նկատումներ անդ յաճախ գործել կուտան արտառոց անիրաւութիւններ։ Բանթէոն այժմ յատկացուած է նորէն իւր նախկին նպատակին, այսինքն պիտի ծառայէ իբր յետին բնակավայր մեծ մարդոց։ Մեծավայելուչ շէնք մ'է այն, ճարտարապետական հրաշակերտ, որ գմբէթն անհուն՝ գերեզմանի կը տիրէ Սէնդ-Ժընըվիէվի բլրին վրայ ի Բարիզ, այն բլրին վրայ ուր Փրանսայի առաջին մտաւոր շարժմունք կատարուեցան, ուր այժմ ալ Գիտութեանց և Դպրութեանց Համալսարանն (Սօռպօն) և Իրաւագիտութեան Վարժարանը կը բարձրանան։ Ամէն օր հարիւրաւոր ուսանողք այդ հսկայ շէնքին առջեւէն կ'անցնին ու կը դառնան, և իրենց աչքերն յաճախ կը յառին այն փառաւոր արձանագրութեան վրայ, որ կը ներշնչէ իրենց նորահաս հոգւոյն և կը վառէ իրենց խանդոտ երեւակայութիւնը. Մեծ Արանց՝ երախտապարտ Հայրենիք (Aux grands hommes la Patrie reconnaissante)։ Այս տողերը գրողն ալ է՛ր երբեմն տարիներով այդ շէնքին առջեւէն անցած է ամեն օր, հիանալով այդ ճարտարապետական գործին վրայ և մանաւանդ այն անխախտ երախտագիտութեան վրայ զոր Փրանսացի ժողովուրդն ունի իւր մեծ մարդոց համար։—Օր մ'ալ այդ շէնքին առջեւէն միասին անցանք Օտեանին հետ, որ եկած էր այցելել Իրաւագիտական վարժարանը, դէմ առ դէմ կառուցուած Բանթէոնի տաճարին։ Այդ արձանագրութիւնը կարդացինք իրեն հետ ալ. Գիտէի թէ բժշկութիւնն Օտեանը դատապարտած էր մահուան։ Տեսնելով այդ պատկառելի գլուխն, լայն ճակատն, քաղցր ու սիրուն աչքերն այն խորախորհուրդ որք յառեր մնացեր էին այդ արձանագրութեան վրայ, մտաքէս անցաւ յանկարծ թէ Հայք ալ եթէ ունենային Բանթէոն մը, Օտեան իրաւունք պիտի ունենար անդ գրաւելու իւր յատուկ տեղն, իբր մեր ժամանակակից հայ գրագիտաց մէջ ազնուագոյն միտքն ու վեհագոյն հոգին։ Այլ չէի՛ կրնար գուշակել այն ատեն թէ Օտեան իր մահուանէն երկու տարի յետոյ իրեն արժանաւոր շիրիմ մը իսկ չպիտի ունենար իւր գերեզմանին վրայ ի Բէռ-Լաշէզ։

Դեռ յայնժամ եկեղեցի մ'էր Բանթէոն։ Ապա, խաչն հանեցին անոր գագաթէն, հանեցին պատկերներն Յիսուսին և Աստուածածնին, վանեցին Աստուածն այդ շէնքէն և զայն յատկացուցին միայն մեծ մարդոց գամբանաց, իբր թէ աղօթքի մրմունջք անհամեմատ ընէին քունն այն հանճարներուն որք տաճարին ստորնայարկին մէջ կը հանգչին։ Պ. Էտուար Ռօտ, վերջերս հրատարակած իւր մէկ երկին մէջ, կը նկարագրէ Բանթէոնն ուր գացեր է տաճարին աշխարհականաց յանձնուելէն քանի մ'օր յետոյ։ Նա կը պատմէ թէ ի՛նչպէս հանդիպած է անդ երեսփոխանաց, քաղաքապետական խորհրդականաց, ամէն կարգի քաղաքական մարդոց, որք կը խօսին, կը խնդան, կը վիճաբանին, գլխարկ ի գլուխ և ցուպ ի ձեռին, ոմանց բերնին մէջ սիկառներ «այդ ծուխն յաղթական խորտակելով կը վանէր խունկի հոտերն յետին.» և Պ. Էտուար Ռօտ կը յարէ. «Եւ սակայն, անկիւն մը, խորանի մը առջեւ որ քիչ մ'առաջ հոն պիտի մնար դեռ կանգուն, խեղճ ծերունի կին մը, սեւ գլխարկով, կապոյտ գոգնոցով, անուշադիր անոնց աղմուկին, հաւատարիմ այն Աստուծոյն զոր նոքա կ'արտաքսէին, և խորին ջերմեռանդութեամբ ծնրադիր, կ'աղօթէր։ Երկու մոմեր բերած էր իւր հետ, այդ բոցոյն օդահոսանքին մէջ կը պլպլար դողդողուն, և զորս անասնական շունչ մը պիտի մարէր, դեռ կիսովին իսկ չը սպառած։․․․ [illegible] թէ իրաւունք ունէր նա ամէնուն դէմ․․․։»

Պ. Էտուար Ռօտ, դասախօս Ժընէվի Համալսարանին, գրած է այս տողերն իմաստասիրական գրքի մը մէջ որ անունն է Կենաց Իմաստը։ Այդ գիրքն ուշադրութիւն կը գրաւէ յԵւրոպա, գրական աշխարհին մէջ։ Պ. Ռօտ, որ հայրենակից մ'է Ժան Ժագ Ռուսօի, անոր պէս իւր խոստովանութիւնները կ'ընէ։ Կը պատմէ իւր ամուրիութեան կեանքն, իւր ամուսնութիւնն, իւր մերձաւորաց ուղեւորութիւնն, իւր աղջկան ծնունդը, հոր զգացումները, և այն հոգեկան ու մտաւոր վիճակներն որոյմէ անցած է իւր կեանքին մէջ։ Թողլով ուրիշին մանրամասն վերլուծել այդ երկն, երկու խօսքով համառօտենք Պ. Ռօտի եզրակացութիւնը.

—Ցիմարութիւն է կենաց իմաստն հարցնել բնազանցութեան և բանաստեղծութեան. նոքա պատասխան չունին տալիք. հարկ է զայն հարցնել մարդոց [illegible]։ Պարզ հոգիներն երջանիկ են քանի որ զգացումն յաճախ կը տանի զանոնք կուրագոյն հաւատքին։ Այլ ամեն մարդ չունի հաւատալու բախտը։ Պ. Ռօտի համար, թէեւ չկայ ապացուցեալ ո և է ճշմարտութիւն, և ոչ իսկ բարոյական ճշմարտութիւնք, այլ մարդկութիւնն երջանիկ է այն խաբէութեամբ, զորս զգացումն իրեն կը հայթայթէ, և խոհական կառավարութիւն մը պէտք չէ հալածէ, պէտք չէ ջնջէ կրօնն, այլ պէտք է ջանայ օգտուիլ անորմէ։

Փրանսայի մեծանուն նկարիչ Գաբանէլի մահն, Ժիւլիէն տը լա Կռավիէռ ծովակալին ֆրանսական Ճեմարանն ընդունուիլն, Ժօրժ Օնէի նոր վէպն, Տօքթէօր Ռամօ, որ հակառակ իւր գրական աննշան արժէքին ուշադրութիւն կը գրաւէ և հեղինակին ուրիշ երկերուն պէս հարիւրէ աւելի տպագրութեան հասնի դուցէ, և մանաւանդ, ի Բարիզ, Ժիմնազի թատրոնին մէջ ներկայացուելիք Կապոյտ Պաշտօնեան (L'Officier Bleu) անուն թատերգութեան ներկայացմանց արգելումն, թատերգութիւն զոր հեղինակն է Մառի Ըսիլով ծածկանուան ներքեւ պահուած Եւրոպայի ամենաբարձր ազնուականութեան վերաբերող կին մը, այս ամենն, և դեռ ուրիշ նմանօրինակ իրողութիւնք որ յանկար ամսոյն մէջ Փրանսան ու Բարիզն զբաղեցուցին, կրնային հետաքրքրել Արեւելքի ընթերցողներն ալ, սակայն ոչ մեր ժամանակն և ոչ թերթին էջերը թոյլ կուտան մեզ ծանրանալ անոնց վրայ։ Հրաժեշտ կուտանք ուրեմն մեր ընթերցողաց, ժամադրութիւն տալով յառաջիկայ մարտի առաջին օրերուն. մինչեւ այն ատեն ամսուան մը գրական և արուեստական կեանքն ի Փրանսա, բեղմնաւոր այնքան, կը պատրաստէ մեզ աներկբայ առատ նիւթեր նոր յօդուածի մը համար։

2 փետր. 1889

ԱՐԱՔՍ

ՊԱՂՏԱՏԵՂԻՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

ԱՂՕԹԱԳԻՐՔ
ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ
ՓՈՔՐԱԳԻՐ

ԸՍՏ ԺԱՄԱԿԱՐԳՈՒԹԵԱՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ Ս. ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ

ԳԻՆ, ՕՁՆԻՒ ԼԱԹԱԿԱԶՄ 3 ԴԱՀ.
ՆՈՅՆ ԸՆՏԻՐ ՈՍԿԵԶՕՃ 4 ԴԱՀ.

174 երեսներէ բաղկացեալ այս Աղօթագիրքը կը պարունակէ առաւօտու, ի ժամու Ս. Պատարագի եւ ի գիշերի բոլոր աղօթքներն, զորս կը զարդարեն 52 պատկերներ պատշաճապէս յարմարցուած։

142

ԱՆԴՈՆԻՕ ԲԷՌԻՆԻ
Կ. ՊՈԼԻՍ

61 եւ 71 — Կալաթիա, Եօրղանճըլար — 61 եւ 71

Հանգուցեալ ԱՆԴՈՆԻՕ ԲԷՌԻՆԻի ժառանգորդները պատիւ ունին հրաւիրել իրենց բազմաթիւ յաճախորդներն, ինչպէս և հասարակութիւնն, որ հաճի այցելել իրենց վաճառատուները, զորս ի նորոյ լեցուցած են ամեն տեսակ նոր առարկաներով, ինչպէս, Խօհանոցի վառարաններ ամէն տեսակ. [illegible] յախճապակիէ երկաթէ, թիթեղէ եւն. Խօհանոցի ամեն տեսակ պիտոյք. [illegible]. Լամբաներ. [illegible] (ֆրանսական ապրանք) ալբակա եւն. Անգլիական դանակներ ամէն տեսակ կոթերով. Պօռպէնէ ջրհաններ, Հրդեհէ ջրհաններ, Պարտէզի [illegible], [illegible] եւն եւն։

ՇԱՏ ՉԱՓԱՒՈՐ ԳՆԵՐ

Ծան. ԲԷՌԻՆԻ վաճառատունն ունի արհեստանոց մը՝ հարկ եղած ամէն մեքենաներով՝ կատարելու համար յանձնարարեալ ամէն աշխատութիւն։

Ի դիմաց Ա. ԲԷՌԻՆԻի ժառանգորդաց
294 Ժ. Պ. ԲԷՌԻՆԻ

ՍԴՕԴԻ ՄՕՐԻԻ ՁԿԱՆ ՕՇԱՐԱԿ

Միլան, 26 սեպտեմբեր 1885

Պարոնայք Սդօդ և Պօուն,

Սդօդի օշարակը գործածութեան մէջ սուտ չհանէր զինքը բաղկացնող նիւթերուն առաւելութիւնները. կ'երեւի իսկ թէ իրենց խառնուրդը, թո՛ղ որ երկուքն ալ աւելի ախորժահամ կ'ընէ, կ'աւելցնէ նաև անոնց կազդուրիչ յատկութիւնները։

Այս պատրաստութիւնը լաւ տեղ մը գրաւելու սահմանեալ է մանկանց հիւանդութեանց մէջ։

ՏՐ. ԿԱՅԵՏԱՆՕ ՍԴՐԱՄՖԻՕ

ԻԼԱՆ

ՊԱՊԸ ՍԻՐԱՍՔԵՐԻ

Անլթէրիլիք ալաճա պէզ պին թօփ, պէհէրի օն պէշ ղուրուշ օթուզ իւչ փարա.

Սարը օթ թահթասը պին ատէտ, պէհէրի իւչ ղուրուշ օթուզ փարա.

Գարեօլա թահթասը տօղուզ եիւզ ատէտ, պէհէրի տէօրթ ղուրուշ օթուզ պէշ փարա.

Բօրեալըգ պին ատէտ, պէհէրի իքի ղուրուշ եիրմի պէշ փարա.

Մէշէ թահթասը պին ատէտ, պէհէրի տէօրթ ղուրուշ օթուզ փարա.

Նիզամիյէ անպարլարը իչուն միւպայեա օլունաճագ պէր վէճհի պալա պէշ գալէմ էշեա ֆիյաթը մէվզուալարընա օլարագ թալիպլէրի եօհտէսինտէ օլուպ շուպաթըն ալթընճը կիւնինէ գատար պէհէր կիւն միւնագասալէրի պիլ իճրա մէզքիւր կիւնտէ գարարը գաթիսի վիրիլէճէկինտէն իթայա թալիպ վէ իրթէսի կիւնի եիւզտէ պէշ թէնզիլինէ բաղլը օլանլարըն մագամը սէրասքէրի լէվազըմաթը ուֆումիյէ տաիրէսինէ կէլմէլէրի իլան օլունուր։

2 շուպաթ 1889 342
Նօ. 19 2—3

Արտօնատէր Ս. ՏԱՄԱՏԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԵՒԵԼՔ ԼՐԱԳՐՈՑ

ՄԵԾ ՄԹԵՐԱՆՑ ՍԵՏԱՔՍԵՂԻՆԱՑ

ԲԱԲԲԱՏՈԲՈՒԼՕ ԵՂԲԱՐՔ

Մեծ Շուկայ Պոլսոյ, Պէպաղճը խան Թիւ 3 եւ 4, Քալբաքճըլար Պաշը Թիւ 31 եւ 33, եւ Սանտալ Պէզէսթէնի մօտ Թիւ 34

ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ԵՒ ՓՈՔՐԱՔԱՆԱԿ ՎԱՃԱՌՈՒՄՆ

Բաբբատոբուլօ եղբարք պատիւ ունին ծանուցանել ազգայ հասարակութեան և իրենց բազմաթիւ յաճախորդաց թէ վերջերս ուղղակի ստացած են՝ բոլորովին նպաստաւոր և արտակարգ պայմաններով մետաքսեղինաց ճոխ և բազմազան հաւաքածոյ մը, Լիօնի լաւագոյն և ամէնէն համբաւաւոր գործարաններէն եկած, ինչպէս եւ Բարիզի ամէն տեսակ նորեւունքներ ԱՄԵՆԱԶԳԻ ԹԱՒԻՇՆԵՐ, ՍԻՒՐԱՀ, ՄԱՏՔՈ, ՍԱՏԷՆ ԼԻՒՔՍՕՐ, ՖԱՅԼ ՖՐԱՆՍԷ, ու զանազան տեսակ կերպասներ սրահներու վարագոյրներու համար։

Անոնք որք իրենց այցելութեամբ պատուեն այս կարեւոր հաստատութիւնը, բոլորովին գոհ պիտի մնան՝ [illegible] ընտրել ազգին տեսակէն եւ թէ աժանութենէն, որովհետեւ, այս վաճառատանց մեծ վաճառումը կը շատանայ արդար եւ խղճամիտ շահով մը, ինչպէս ապացոյցը դիւրին է տեսնել։

264

ՀՐԴԵՀԻ ԵՒ ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

96

ՆՈՐԹՀ ԲՐԻԹԻՇ ԸՆԴ ՄԵՐՔԸՆԹԱՅԼ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000,000. ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 6,243,127
ՀԱՍՈՅԹ 1887 ՏԱՐՒՈՅ 1,932,350

ՆՈՐԹՀԸՐԸՆ ԷՇՈՒՐԸՆՍ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000,000. ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 3,421,200
ՀԱՍՈՅԹ 1887 ՏԱՐՒՈՅ 946,800

Ընկերութիւնքս Պոլսոյ մէջ ունեցած Միացեալ Գործակալութեան միջոցաւ հրդեհի դէմ ամէն կարգի փոխադարձ ապահովագրութիւններ ի գործ կը դնեն չափաւոր գնով, և իրենց ցոյց տուած դրամական երաշխաւորութեամբ մեծ գումարներ ապահովագրողաց կրնան վստահաբար զիրենք ներկայացնել. Նաեւ իբր ապացոյց իրենց հաստատութեան, միայն հրդեհի ճիւղին համար մինչեւ ցարդ տուած վնասնին 15,000,000 Անգլիական Ոսկին կ'անցնի:

ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի, 500,000 — **ՄԱՐԻԹԱՅՄ** — ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ Անգլ. Ոսկի 102,345

Ընկերութիւնս կ'ապահովագրէ շոգենաւուց և առագաստանաւուց մէջի ապրանքներն և դրամածրարներն խիստ օգտակար պայմանաւ: Գնոց և այլոց վրայ տեղեկութիւն առնուլ ուզողք կը հրաւիրուին դիմել Ղալաթիա Գոմիսիոն խանի անկի ՆՆ երկաթէ կամրջին վրայ նայող սենեակն, առ **ԳԱՌՆԻԿ Յ. ՍԵՐՈԲԵԱՆ** Գործակալ Կ. Պոլսոյ վերոյիշեալ երեք Ընկերութեանց

ԱՐԻՒՆԸ ԿԵԱՆՔ Է

ԱՐԵԱՆ ՎԵՐԱՆՈՐՈԳՈՒՄ Ի ՁԵՌՆ

ROB LECHAUXի, ԽՈՏԵՐՈՒ ՀԻՒԹՈՎ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԱԾ

Բուսական ազդու եւ անբաղդատելի մաքրիչ դեղ:

Գրէյսոնի եւ կարմիր Սալսաբարէլլի խառնուած բուսաւոր նիւթերով

Բուսական արտադրութիւն, առանց սնդիկի, շոգիով կեդրոնացեալ մասնաւոր գործիքներու մէջ: ՌՈԲ ԼԸՇՕՆ, բոլոր երկաթախառն ջուրերէն եւ Մորիւ ձկան իւղէն աւելի ազդեցիկ, ոյժ եւ գոյն կուտայ տկար տղայոց եւ անարիւն կանանց, կը կազդուրէ ապաքինողներն եւ ծերունիները. կը զօրացնէ, կը վերանորոգէ արիւնը, եւ բնական կամ ստացական բոլոր անմաքրութիւնները ջնջելով, շուտով կը բուժէ «Վէրքերը, եաքերը, մորթի հիւանդութիւնները, կապոյտ հազը, շնչարգելութիւնը, ճաղատութիւնը, կաթին աւրուիլը» եւ այլն:

Կեղծիքէն զգուշանալու համար ամէն շիշերու վրայ փնտռել ԻՒՆԻՕՆ ՏԷ ՖԱԲՐԻՔԱՆԻ երաշխաւորութեան կնիքն եւ այս ստորագրութիւնը

Lechaux

ՁՐԻԱԲԱՐ կը ղրկուի կարի հետաքրքրաշարժ տետրակ մը (35րդ տպագրութիւն) ՌՈԲ ԼԸՇՕՅի միջոցաւ ԱՐԵԱՆ ՎԵՐԱՆՈՐՈԳՄԱՆ վրայ:

Պորտօ, դեղարան Մարիօ Լըշօ, Սէնդ-Քաթըրին փողոց, 164, Պորտօ:

Նոյն դեղատան մէջ. ԲՈՄԱՏ ԱՆԴԻ-ՏԱՐԴՈՒԵՕԶ ԼԸՇՕ Մորթի հիւանդութեանց բուժման համար:

Կ. Պոլսոյ մէջ կեդրոնատեղիքն են Քիւչիւքեան եղբարք, Բերա եւ Պոլիս. Քասարճեան, 13, Գանձէ Գափու. Պ. Վ. Ռիտինիմօ եւ ընկ. 14 Սուլթան Համամ: Ի Բերա՝ Քանչուէ եղբարք, Մեծ փողոց, 247. Ն. Թէոտորիտէս, Մեծ փողոց, 244. Եօժէն Տէլլասուտա, Մեծ փողոց, 318: 169ն

ՐՈՊԷՆՍՈՆ

ՏԱՐՕՐԻՆԱԿ ԱԺԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՄԵԾ ՄԹԵՐԱՆՈՑ ԲՈՒԼՃԻ ԵՒ ԼԷԹԻՄԵԱԴԻՍԻ

Ի Պոլիս Սուլթան Համամ Աչըր Էֆէնտի Խանի դէմ 15 և 17

Կը վաճառուի մեծ և փոքր քանակութեամբ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԼԻՔՒԻՏԱՍԻՕՆ

Այս վաղեմի և հռչակաւոր մթերանոցին մէջ տարօրինակ աժանութեամբ կը վաճառուին Եւրոպայի զանազան քաղաքներէն վերջին նորաձեւութեանց համաձայն բերուած արանց և կանանց յատուկ ամէն տեսակ ճերմակեղէնք հովանոցք, գաւազանք, կանանց յատուկ զգեստեղէնք և այլն: Բաւական է անգամ մը այցելել ՐՈՊԷՆՍՈՆԻ մթերանոցը տեսնելու համար ապրանաց գերազանցութիւնը, գեղեցկութիւնն և գներու այնպիսի աժանութիւն որ գործարանի գնոյն կը հաւասարի և չկրնար մրցող մը ունենալ:

Գիներն որոշուած են Օսմանեան ոսկին 108 դրուշի հաշուով: 5

ՎԱՆ ՀՈՒԴԷՆԻ ՋՈՒՏ ՔԱՔԱՕՆ

Ընդհանրապէս ճանչցուած է քաքաօներուն ամենէն ախորժահամն և լաւագոյնը:

Ի նկատի առնլով իւր ընտիր տեսակը, ՎԱՆ ՀՈՒԴԷՆԻ ՋՈՒՏ ՔԱՔԱՕՆ, թէպէտ ըստ երեւոյթին աւելի սուղ, երբ աւելի աժան քան այսօրինակ ուրիշ պատրաստութիւններ, այնպէս որ ՎԱՆ ՀՈՒԴԷՆԻ ՋՈՒՏ ՔԱՔԱՕի մէկ բաժակը՝ բաժակ մը թէյէ կամ սուրճէ աւելի չարժեր. այլ որովհետեւ այս քաքաօն դիւրալուծապէս սննդարար և դիւրամարս ըմպելի մ'է, իւր ծախսն երբ շատ աւելի նուազ է:

Կը գտնուի մեծ դեղավաճառաց, նպարավաճառաց և անուշաբարաց քով, թիթեղեայ տուփերու մէջ 1/2, 1/4 և 1/8 քիլոկրամ: 49

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿ.

ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ

THE MUTUAL ACCIDENT ASSOCIATION LIMITED

ԱՐԿԱԾԻ ՀԱՄԱՐ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Երաշխաւորեալ դրամագլուխ 100000 անգլ. ոսկի ամբողջ. ստորագրուած

ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ ՄՈՒՐՀԱԿՔ

Տարեկան 4 ոսկւոյ տուրքով մը կ'ապահովէ 1000 ոսկի, Մահուան կամ Միշտական և բացարձակ անկարողութեան պարագայի մէջ:

333 ոսկի, Միշտական և մասնական անկարողութեան պարագայի մէջ:

Շաբաթական 6 ոսկի, առժամեայ անկարողութեան պարագայի մէջ, թէ՛ ամբողջական և թէ՛ մասնական:

GLASGOW & LONDON ԿԼԱՍԿՕՎ ԷՆՏ ԼԸՆՏԸՆ

Դրամագլուխ 300,000 Անգլիական ոսկի

Թուրքիոյ համար ընդհանուր գործակալք ՀՕՖՄԱՆ ԵՂԲԱՐՔ ԵՒ ԸՆԿ.

(171) Պոլիս, Սուլթան Համամ, Սայտէ խան, Թիւ 13, 14, 15

ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ԴԵՂՈՐԷԻՑ

Ժ. ԱԼԷՔԵԱՆ

ՄԱՏԱԿԱՐԱՐ ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԾՈՎԱՅԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ

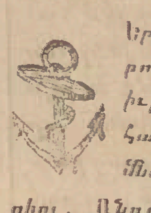

Երկու տարիէ ի վեր վաճառատունս փոխադրած եմ Եէնի Ճամիէն Պահճէ Գաբու ձգեալ պէյ Խանի տակ Թիւ 2 մթերանոցը: Սոյն միջոցին մէջ վաճառատունս իւր դասակարգին մէջ առաջին կարգի եւ ամենաճոխ վաճառատուն մը ընելու համար ամեն ջանք եւ ողջողութիւն չեմ խնայած: Դիմողք խիստ գոհ պիտի մնան վաճառաց մաքրութենէն եւ գներու չափաւորութենէն: Կը գտնուի Փարիզի, Անգղիոյ եւ Գերմանիոյ հռչակաւոր տանց դեղօրայք, մեծ քանակութեամբ Լոմպարտայի եւ Բէօլեմլէյէի սիւլֆաթ տը քինին, Նորվեկիոյ զուտ ձկան իւղ, Գաղղիական եւ Անգղիական պատրաստ դեղօրայք (Spécialité), վիրաբուժաց համար բժշկական գործիքներ, որք իրենց տեսակին շատութեամբ բոլոր Պոլսոյ մէջ գտնուածներէն կը գերազանցեն, ոսկերիչներու եւ կալվանոբլասթիի համար պէտք եղած գործիքներ եւ դեղեր, Քոնեաքի համբաւաւոր տանց քոնեաքներ, Փորտոյի եւ Մալակայի գինիներ, մեծ քանակութեամբ եւրոպական հանքային ջուրեր, Յուլիչներու համար նիւթեր եւ տեմիժաններ, վիրաբուժական քաուչուէ վերաբերեալ ամեն տեսակ գործիք, դեղարանաց մէջ գործածելի պիտոյք, պարապ շիշեր որք մեծ քանակութեամբ կը ծախուին, Հականեխական (Anticeptique)ի մեթոտով պատրաստուած Լիսթէրի բամպակներ, եւ նոյն եւայլն:

Ամեն կողմէ յանձնարարութիւնք կ'ընդունուին եւ ուղղակի կը ղրկուին: Մեծ հոգ եւ խնամք կը տարուի հեռաւոր տեղեր երթալիք ապրանաց զետեղման, ինչպէս յաճախորդքս փորձով տեսած են:

Վաճառատանս մէջ կը գտնուի Եւրոպայէն յատկապէս բերուած ծառոց պատուաստի համար պատրաստ խիժ (մաճուն) որ մեծ ծառայութիւն կ'ընծայէ պարտիզպանաց եւ պարտիզատիրաց: 1669

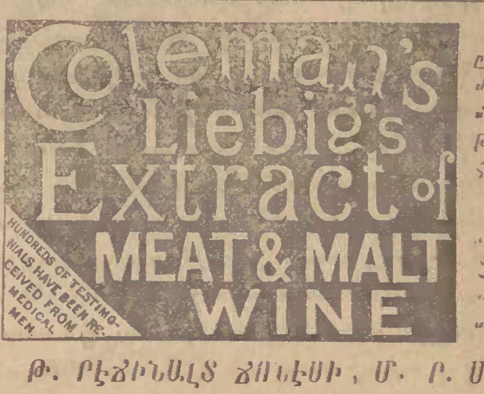
Coleman's
Liebig's
Extract of
MEAT & MALT
WINE
HUNDREDS OF TESTIMONIALS HAVE BEEN RECEIVED FROM MEDICAL MEN.

ԳՈԼԻՄԸՆԻ ԳԻՆԻՆ, հեշտահամ և կազդուրիչ ըմպելի մ'է, բաղկացեալ Բորտոյի գինիէ, Լիէպիկի մսի հիւթէ և Մալթի հիւթէ, կազմելով այսպէս սննդարար, զօրաւոր և գրգռիչ խառնուրդ մը, որ թէ առողջ և թէ անկար մարդոց համար լաւ է հաւասարապէս:

Բժշկական համալսարանն հաւանած է նմա և սոյնմթիւ նշանաւոր բժշկներէ յանձնարարեալ է: ՀԱԶԱՐԷ ԱՒԵԼԻ ԲԺԻՇԿ գրած են իրենց վկայութիւններն: Աստ կը թարգմանենք վկայութիւնն տօքթոր

Թ. ՐԷՃԻՆԱԼՏ ՃՈՆԷՍԻ, Մ. Ր. Ս. Ս. Լ. Լ. Մ. Ֆ. Ս. Բ. Ճ. ԵՒ ԸՆԿ.

26, Լորն Բոռ և 24 Համլեթն Սգուէյր

[illegible], 3 սեպտեմբեր 1888

Պարոնայք — Ի նկատ առնլով խարդախ մրցման մը հանած զանազան լուրերը, կը փափաքիմ յայտնապէս գրուցել ձեզ թէ որչափ գոհ եմ ձեր Մսի և Մալթի պատրաստութենէն. Քանի քանի անգամներ տեսած եմ ասոր առողջարար ազդեցութիւնն այն հիւանդութեանց վրայ, որոց համար պատուիրած եմ զայն, և ինչ ինչ պարագայից մէջ ձեռք բերած եմ հրաշալի արդիւնքներ զորս պարզ գինին (առանց մսոյ) չպիտի կրնար տալ:

Ընդունեցէք, և այլն և այլն

Թ. ՐԷՃԻՆԱԼՏ ՃՈՆԷՍ

Ի վերջոյ, մայրաքաղաքիս գլխաւոր բժիշկք ջերմապէս յանձնարարած են զայն:

Հարցնել ԳՈԼԻՄԸՆԻ ԳԻՆԻՆ Լիէպիկի մսի և Մալթի խառնուրդով, զգուշանալ կեղծերէն:

Դիմեցէք ստորագրելոյն, միակ գործակալ ի Թուրքիա Գոլիմըն և ընկերութեան գործարանին Ս. Ճորճս Նորուիչ և Լոնտոն:

ԷՏՄՈՆՏ ԳԱՐՈՒԱՆԱ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԹԵՐԱՆՈՑ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ, պահականոցին քով, կայարան Ղալաթիա-Շիշլիի Թրամուէյից Թիւ 95 և 97, Ղալաթիա 80

ՖՐԱՆՔՕ–ՀՕՆԿՐՈՒԱԶ

ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ Ի ՊԻՒՏԱՓԷՍԹ

ՀԱՆԴԵՐՁ ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԵԱՄԲ

Արտօնեալ դրամագլուխ	20,000,000
Գանձեալ »	10,000,000
Մահուան արկածից դէմ պահեստի	12,000,000

Արեւելից Տնօրէն. Մ. Էօժէն Բարարօ
» Լիազօր գործակալ և քննիչ. Մ. Նազարէթ Եազըճեան

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԳԼԽԱՒՈՐ ՔԱՂԱՔԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՔ

Տեարք Պալթազեան և Պալըքճեան Զմիւռնիա. Գասպարեան և Տամլամայեան Ատանա. Գ. և Ս. Սեթեան Հալէպ. Բ. Շէրէֆէտտին և Տէրունեան Ատալիա և Սպարթա. Սիմէօն Տէյիրմէնճի օղլու Քօնիա, և այլն.

Ֆրանքօ-Հունգարական կենաց անանուն ընկերութիւնը խիստ դիւրամատչելի պայմաններով մահուան դէմ ապահովութիւններ կ'ընդունի, նոյնպէս փոքր տղայոց և աղջկանց ի չափահասութեան վճարելի պայմանաւ:

Աւելորդ կը համարիմք ըսել թէ ամէն ընտանեաց և զաւակաց տէր անձանց իբր նախնական պարտականութիւն մ'է տարեկան փոքրիկ զոհողութեամբ մը իւր կեանքն և իւր զաւակաց ապագան ապահովել. կամ ի ծերութեան օրերու և կամ յետ մահու իւր սիրելի կինն և զաւակունքը, աղքատութեան սոսկալի ճիրաններէն հեռի պահելու համար ուստի արգոյ հասարակութեան լուրջ ուշադրութիւնը կը հրաւիրեմք Ֆրանքօ-Հունգարական ընկերութեան շահաւէտ պայմաններուն և վիճակահանութեան մասնաւոր տեսակներուն որ մէն մի տարի Պիւտաբէշթի մէջ ի ներկայութեան կայսերական պաշտօնէից տեղի կունենան, մէն մի շահող թիւ 100 անգլիական ոսկի շահելու պայմանաւ:

Աւելի ընդարձակ և կարեւոր տեղեկութիւններ ստանալու համար պէտք է դիմել առ վարչութիւն: Ամէն լեզուէ յայտարարութիւնք ձրի կը տրուին:

Գոհութեամբ կը ծանուցանեմք յարգոյ հասարակութեան թէ, ընկերութեանս 1885 յունվար 1էն մինչ 1886 տարւոյն յունվար 1ի ընդհանուր գործողութեանց հաշւեցուցակին, (Հաւասարեալ Աւստրիա-Հունգարական կառավարութեան ներքին գործոց նախարարութենէն) պահեստի գումարին վրայ 2 միլիոն ֆրանգի պատկառելի գումարի մը յաւելում գոյացած է, որով անցեալ տարւոյն 10 միլիոն պահեստի գումարը ներկայիս 12 միլիոն է: 286

ՔՐԻՍԹՕՖԼԷ ՈՍԿԵՐՁԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐ

ՏԻԵԶԵՐԱԿԱՆ ԱՐՈՒԵՍՏԱՀԱՆԴԷՍ 1878ի

ՄԵԾ ՄՐՑԱՆԱԿ

Որ միմիայն տրուած է
Արծաթազօծ ոսկերչական գործոց

և ՔՐԻՍԹՕՖԼԻ անունն ամբողջ
Միակ երաշխաւորութիւն գնորդին համար

ՔՐԻՍԹՕՖԼԷ ՍՊԱՍՔ

ՍՊԻՏԱԿ ՄԵՏԱՂԻ ՎՐԱՅ ԱՐԾԱԹԱԶՕԾԵԱԼ

Առանց հոգ ընելու մեզ դէմ մղուած գնոյ մրցման, որ անշուշտ տեսակին յառաջութեան չնորհիւ կրնայ լինել, միշտ պահած ենք մեր արտադրութեանց կատարելութիւնն և հաւատարիմ մնացած ենք մեր սկզբան՝

ԼԱՒԱԳՈՅՆ ԳՈՐԾ ՏԱԼՈՒ ԿԱՐԵԼԻ ԵՂԱԾԻՆ ՉԱՓ ԱԺԱՆ

Գնողին միտքն հանգիստ պահելու համար, նմանապէս պահած ենք

ՄԵՐ ԱՊՐԱՆԱՑ ԼԱՒՈՒԹԻՒՆՆ

ինչպէս որ մեր քառասնամեայ փորձառութիւնն անհրաժեշտ ցոյց տուած է մեզ:

Գնողին համար իբր միակ երաշխաւորութիւն, պէտք է որ ապրանաց վրայ գտնուի գործարանին նշանն և ՔՐԻՍԹՕՖԼ անունն ամբողջ տառերով:

Կ. Պոլսոյ և Թուրքիոյ համար մեր միակ ներկայացուցիչներն են ՊՈՐԹՕԼԻ ԵՂԲԱՐՔ, Ի ՊՕՆ ՄԱՐՇԷ, 354, Բերայի մեծ փողոց, ուր գնողք կրնան վստահ լինիլ, որպէս կ'երաշխաւորենք, թէ մեր անուամբ ստոյգն ապրանք չպիտի ծախուի իրենց: 85

ՔՐԻՍԹՕՖԼ և ԸՆԿ.

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՅԻՇԵՑԷ՛Ք

Եթէ կ'ուզէք ընտիր և լաւ տեսակէ ապրանքներ ունենալ, դիմեցէք ի վաճառատունն

ԷՏՄՈՆՏ ԳԱՐՈՒԱՆԱ
(Հիմնեալ 1854ին)

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԼԱՒԱԳՈՅՆ ՄԹԵՐԱՆՈՑՆ ի մայրաքաղաքիս, որ խիստ չափաւոր գներով առաջնակարգ ապրանքներ միայն կը վաճառէ:

Ամէն շաբթու նոր ապրանքներ կ'ստացուին հոն, ընտիր, Բէյ, կարագ, պանիր, պաքսիմատ, գարեջուր, գինի, օճառ ըմպելիք, հոտաւէտ նիւթեր, թէյեր, [illegible] պատրաստութիւններ, [illegible], և այլ և այլն:

Պ. Գարուանա յանձն կ'առնու անմիջապէս գործարանատերց ապսպրել և բերել տալ յաճախորդի մը ուզած ու և է նիւթ որ մթերանոցին մէջ չգտնուիր:

Դիմեցէք հասցէն

ԷՏՄՈՆՏ ԳԱՐՈՒԱՆԱ
ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԹԵՐԱՆՈՑ
95 և 97, Խիւքիւմէթ Գալըրըմ, Վոյվոտա, Կայարան Թրամուէյից, Ղալաթիա-Շիշլի, Ղալաթիա: 251

ՍԿՈՏԻ ՕՇԱՐԱԿ

(EMULSION SCOTT)

ՄՈՐԻՒ ՁԿԱՆ ՋՈՒՏ ԻՒՂ

Հիփոֆոսֆիթ կիր և սոտայով

Պատրաստեալ ձեռամբ ՍԿՈՏԻ և ՊՕՈՒՆԻ, ի Նիւ-Եորք

Կաթին չափ ախորժահամ է

Մորիւ ձկան հում իւղի բոլոր յատկութիւններէն զատ, Հիփոֆոսֆիդներու յատկութիւններն ալ ունի

Կը բուժէ Թոքախտը
Կը բուժէ անարիւնութիւնը
Կը բուժէ խոցերը
Կը բուժէ հազը, ցրտառութիւնները
Կը բուժէ ընդհանուր տկարութիւնը
Կը բուժէ մանկանց ծռածութիւնը

Բժիշկներէն ընդունուած է, ախորժ համ ու հոտ ունի, դիւրամարս է, և ամենէն փափուկ ստամոքսները կը տանին զայն,

Կը վաճառուի գլխաւոր դեղավաճառաց և դեղագործաց քով: Գործակալաք են Համէր և Հիրշէլ, Պոլիս: 176

La Compagnie d'Assurences La Mannheim
ET
La Compagnie de Ré-Assurances de Mannheim

Ի ՄԱՆՀԱՅՄ

ԸՆԴԴԷՄ ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՎՏԱՆԳԱՑ

Ամբողջ դրամագլուխ	12,500,000 ֆրանք
Պահեստի »	2,825,000 ֆրանք

Կ'ապահովագրուին դրամ, թանկագին մետաղ, արժէթուղթ, գոհարեղէն և ապրանք որք յանձնուած են ամենազգի թղթատարական վարչութեանց կամ փոխադրութեան ընկերութեանց:

Վերոյիշեալ ապահովագրութիւնք կը կատարուին La Mannheim C° d'Assurances et la Cie de Ré-Assurances de Mannheim ընկերութեանց կողմէ որք ի միասին ունին 30,500,000 ֆրանք:

Կ'ապահովագրուին շոգենաւով, երկաթուղով առագաստանաւով փոխադրուած ապրանքներ:

Գիներն շատ չափաւոր են և պայմանները շատ ազատ:

Աւելի [illegible] տեղեկութեանց համար դիմել առ

Տ. ԼԸՊԷ ԵՒ ՎԻԳՏՈՐ ՈՐԴԻ

221 Ընդհանուր Գործակալք ի Կ. Պոլիս այս երկու Ընկերութեանց

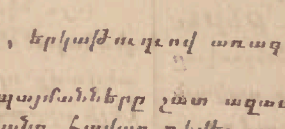

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻՅԻ

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

1686

1889 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՕՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ ՄԻՆՉԵՒ ՆՈՐ ՏՆՕՐԻՆՈՒԹԻՒՆ

Վօսփորէն ելնող շոգենաւներ

2 — Վանիք. Չէնկէլ. Պէյլէր. Գուզկ. Գապաթ.
2 — Պէյք. Բաշլայ. Զուլ. Գանլըճ. Ա. Հիսար Գանտ. Վանիք. Չէնկէլ. Պէյ. Գուզ.
2 — Արնավ. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիք.
2 — Եէնիմ. Մէզ. Պէօյիւք. Թար. Եէնիք. Սթէն. Միրկ. Ր. Հիսար Պէպէք Արնվ. Գուրուչ. Օրթ. Պէշիքթաշ
3 — Եէնիմ. Մէզարպ. Պէօյիւքտէրէ Թարապ. Եէնիք. Միրկ. Ր. Հիսար Պէպէք Արնավ. Գուրուչ. Օրթա. Պէշիք.
3 35 Չէնկէլ. Պէյլէրպ. Գուզկ. Խաւկ.
3 40 Ր. Ա. Գավագ Մէզպ. Պէօյտ. Թարպ. Պէյգօզ Բաշլայ. Զուլ. Գանլ. Ա. Հիսար Գանտ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ. Խաւկ.
4 30 Եէնիմ. Մէզպ. Պէօյիւք. Թարպ. Եէնիք. Սթէն. Միրկ. Պօյաճ. Ր. Հիսար Պէպէք Արնվ. Գուրուչ. Օրթ. Պէշիքթաշ
5 — Պէյգօզ. Բաշլայ. Զուլ. Գանլ. Ա. Հիսար Գանտ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ. Պէշիք.
6 15 Եէնիմ. Մէզարպ. Պէօյիւքտ. Թար. Եէնիք. Սթէն. Միրկ. Պօյաճ. Ր. Հիսար Պէպէք Արնվ. Գուր. Օրթ. Պէշիքթաշ
7 — Եէնիմ. Մէզարպ, Պէօյիւք. Թարապ. Պէյգ. Բաշլայ. Եէնիք. Միրկ. Գանլըճ. Ր. Ա. Հիսար Գանտրլ. Արնավ. Չէնկէլ. Պէյլ. Օրթ. Գուզկ. Պէշիք. Խաւկ.
8 30 Ա. Գավ. Մէզարպ. Պէօյիւք. Թարապ. Եէնիք. Սթէնիա Միրկէօն Ր. Հիսար Պէպէք. Արնվ. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիկ.
9 — Պէօյիւք. Թարպ. Պէյգօզ. Բաշլ. Զուլ. Գանլ. Ա. Հիսար Գանտ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ. Խաւկ.
10 — Մէզպ. Պէօյիւքտ. Թարպ. Եէնիք. Միրկ. Ր. Հիսար Արնվ. Գուրուչ. Օրթ. Պէշիք.

Կամուրջէն մեկնող շոգենաւներ

2 46 Պէշիք. Օրթ. Գուր. Արնվ. Պէպէք Ր. Հիսար Միրկ. Եէնիք. Թարպ. Պէօյք. Մէզպ. Եէնմ.
3 25 Խաւկ. Գուզկ. Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար Գանլ. Զուլ. Բաշլ. Պէյգօզ
3 30 Գապաթ. Խաւկ. Պէշիք. Գուզկ. Օրթ. Պէյլ. Չէնկէլք. Արնավ. Գանտ. Ա. և Ր. Հիսար Գանլըճ. Միրկ. Եէնիք. Բաշլայ. Պէյք. Թարապ. Պէօյիւք. Մէզարպ. Եէնիմ.
4 30 Պէշիք. Օրթ. Գուր. Արնվ. Ր. Հիսար Պօյաճ. Սթէն. Եէնիք. Թարպ. Պէօյիւք. Մէզպ. Եէնիմ.
6 — Գապաթ. Խաւկ. Պէշիք. Գուզկ. Օրթաք. Արնավ. Պէպէք Ր. Հիսար Միրկ. Եէնիք. Պէյգօզ Թարպ. Պէօյ. Մէզարպ. Ր. և Ա. Գավագ
7 — Պէշիք. Խաւկ. Գուզկունճ. Օրթաք. Պէյլէր. Չէնկէլ. Արնավ. Գանտլ. Ա. և Ր. Հիսար Միրկ. Եէնիք. Թարպ. Պէօյիւքտ.
8 30 Պէշիք. Օրթ. Գուր. Արնավ. Պէպէք Ր. Հիսար Միրկ. Եէն. Թար. Պէօյ Մէզ.
9 30 Պէշիք. Գուզկ. Օրթ. Պէյլպ. Չէնկ. Արնվ. Պէպէք
10 5 Գապ. Գուզկ. Պէյլէր. Չէնկ. Վան. Գանտ. Ա. Հիսար Գանլըճ. Զուպուգլը Բաշլայ. Պէյգ. Թար. Մէզ. Ր. և Ա. Գավագ.
10 15 Պէշիք. Օրթաք. Գուրուչ. Արնավ. Պէպէք Ր. Հիսար Պօյաճ. Սթէն. Եէնիք. Թարապ. Պէօյիւք. Մէզարպ. Եէնիմ.
11 — Պէշիք. Օրթաք. Գուրուչ. Արնավ. Պէպէք Ր. Հիսար Միրկէօն Եէնիք. Թարապ. Պէօյիւք. Մէզարպ. Եէնիմ.
11 — Գուզկ. Պէյլէր. Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար Գանլըճ. Զուլ. Բաշլայ. Պէյգ.
11 30 Պէշիք. Գուզկ. Օրթ. Պէյլէր. Չէնկ. Վանիք.
12 — Պէշիք. Օրթ. Գուր. Արնվ. Պէպէք